

Ὁ ἍΓΙΟΣ

ΠΑΝΤΕ
ΛΕΗ
ΜΟ
Ν

ἄσκησις
ἐπιπέδου βασι
λεως δεικνύει.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ • ΕΤΟΣ ΜΗ' • ΤΕΥΧΟΣ 7 • ΙΟΥΛΙΟΣ 1999

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

περιεχόμενα

3-4 ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗ

Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου

5-7 ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Επισκόπου Ἀχελώου Εύθυμιου

8-9 ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Ἰωάννου Μ. Φουντούλη

10-11 ΟΙ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ» ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ
ΤΟΥ ΣΤΑΡΕΤΣ ΖΩΣΙΜΑ

Καθηγ. Μιχ. Κ. Μακράκη

12-14 ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΣΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ
ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου

15 ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΤΗΤΟΣ «Η ΠΑΡΕΑ ΜΑΣ»

Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Κομνηνοῦ

16-17 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

18-20 Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ

Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαρλά

21-22 ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Πρωτοπρ. Εύαγγέλου Σκορδά

23-25 Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ
ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΣΑΛΙΚΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Χρ. Εύθυμιου

26-27 ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ
(1749-1809)

Εύαγγέλου Π. Λέκκου

27-29 Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Κωνστ. Π. Παπαθανασίου

30 ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δημ. Φερούση

31 ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μ. Μελ.

Εικόνα του εξωφύλλου

Ὁ Ἅγιος Παντελεήμων

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό γιά τοὺς ἱερεῖς
Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. καὶ Fax 72.18.308
<http://www.ecclesia.gr>

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Καισαριανῆς ΓΕΩΡΓΙΟΣ
† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικό μέλος τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Εὐάγγελος Π. Λέκκος

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ἀρχιμ. Μακάριος Φιλοθέου

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Καχομάνης

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-
ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Ἀσκληπιοῦ 80, 114 71 Ἀθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Ἐκκλησία καὶ Ἱατρικὴ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἡ ὅλη φροντίς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ πνευματικοῦ ἔργου της μέσα στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα· οἱ συχνὲς ἐπισκέψεις σ' αὐτὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, Σεβ. Ἱεραρχῶν καὶ ἱερέων· ἡ σημαντικὴ ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν πρόνοια πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ιδρυμάτων καὶ ἐνοριῶν καὶ διάφορες ἐκδόσεις, πού ἀναφέρονται στὴν ἐξέτασι ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴ σκοπιὰ τοῦ νοσηλευτικοῦ ἔργου καὶ διαφόρων ἱατρικῶν ζητημάτων – ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα καθιστοῦν φανερὴ τὴν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας τῶν διαφόρων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοὺς ἱατροὺς καὶ τοὺς λοιποὺς φορεῖς τοῦ νοσηλευτικοῦ ἔργου. Ἰδίως οἱ ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνον ἱατροὶ ψυχῶν, πού ὡς καλοὶ Σαμαρεῖτες θεραπεύουν τίς πνευματικὲς πληγὲς τους μέσα στὴ λειτουργικὴ, μυσταγωγικὴ, ἀναγωγικὴ καὶ λυτρωτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ πανδοχείου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ συνεργάτες τῶν ἱατρῶν καὶ νὰ θεωροῦν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους τομεῖς τῆς ποιμαντικῆς ἐργασίας τῆ διακονία τους ἀνάμεσα στοὺς ἀσθενεῖς τῆς ἐνορίας ἢ τοῦ νοσοκομείου.

Στὴν ἐργασία αὐτὴ ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν περιφρονεῖ τὰ φυσικὰ καὶ ἱατρικὰ μέσα τῆς θεραπείας. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς ἐπιγραμματικοὶ λόγοι τῆς Σοφίας Σειράχ: «Τίμα τὸν ἱατρὸν καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισε Κύριος... Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα... καὶ Αὐτὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμασίοις Αὐτοῦ». Οἱ λόγοι αὐτοὶ βεβαίως δὲν αἰροῦν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἔκβασις τῆς νόσου εἶναι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ «παρὰ Ὑψίστου ἐστὶν ἴασις» (Σοφία Σειράχ λή, 1-6). Καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς Συνοπτικοὺς Εὐαγγελιστὰς ὁ Ἰησοῦς τόνισε ὅτι οἱ «κακῶς ἔχοντες» ἀσθενεῖς «χρείαν ἔχουσιν... ἱατροῦ» (Ματθ. θ' 12· Μάρκ. β', 17· Λουκ. ε', 31).

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐξύψωσε καὶ καλλιέργησε τὴν Ἱατρικὴ ἐπιστήμη. Οἱ Ρωμαῖοι, σὲ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι καλλιέργησαν τὴν Ἱατρικὴ καὶ προέβαλαν τὸ καὶ σήμερα θαυμαζόμενο ἱπποκρατικὸ ἰδεῶδες, περιφρονοῦσαν τὸ ἱατρικὸ ἔργο. Π' αὐτὸ λιθοβόλησαν τὸν πρῶτον ἱατρό, πού ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο μετέβη στὴ Ρώμη. Ἡ ἐχθρότης πρὸς τοὺς ἱατροὺς ἐλαττώθηκε, ὅταν ἓνας Μαυριτανὸς ἱατρὸς ἔσωσε τὸν Αὐγούστο. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι ἡ Ρώμη ἐπὶ ἑξακόσια χρόνια ἔζησε χωρὶς ἱατροὺς. Ἕνας συντηρητικὸς Ρωμαῖος δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ ἐξασκῆ ἓνα τόσο εὐτελὲς ἐπάγγελμα, πού ἦταν προωρισμένο γιὰ δούλους!

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, ἀποβλέποντας στὸν Θεῖο Ἰατρὸ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ποὺ συνιστοῦσε τὴν ἐπίσκεψι στὸς ἀσθενεῖς (Ματθ. κε', 36), ἐκτιμοῦσε πολὺ τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα.

Στὴν ἐκτίμησι τῆς Ἱατρικῆς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς πολὺ συνετέλεσε καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἱατρός καὶ προσέφερε τὶς ἱατρικὲς ὑπηρεσίαις του στὸν Ἄπ. Παῦλο. Ὅπως γράφει χαρακτηριστικῶς ὁ Χόλτσερ (Holzner), οἱ Ἕλληνες ἱατροὶ ταξίδευαν εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Θὰ ἤμπορούσαμε ἐπομένως νὰ ὑποθέσωμε, ὅτι ὁ ἅγιος Λουκᾶς εἶχε τότε τὸ ἱατρεῖο του σὲ λιμάνια, ὅπως λ.χ. στὴν Τρωάδα, καὶ ὅτι συνώδευσε τὸν Παῦλο ὡς ἱατρός του πρὸς παρακολούθησι τῆς ἀσθενείας τοῦ Ἄπ. Παύλου (Josef Holzner, Παῦλος, μτφρ. Ἰ. Κοτσῶνη, Ἀθήναι, 1948, σσ. 172 καὶ 452-453).

Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπιτυμβίων πλακῶν χριστιανῶν ἱατρῶν πρέπει νὰ συμπεράνωμε, ὅτι στὴν ἐποχὴ τῶν κατακομβῶν ἡ Ἐκκλησία ἔδιδε σημασίαν στὸ νὰ βρῆσκει τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα στὰ χέρια Χριστιανῶν. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἦταν καὶ συγχρόνως ἴδρυμα ἱατρικῆς περιθάλψεως, τὴν ὁποία παρεῖχε μὲ τοὺς ἰδικούς της ἱατρούς, οἱ ὁποῖοι συχνὰ ἦσαν κληρικοί. Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή τοῦ 6' αἰῶνος ὀνομάζει ἓνα Διονύσιον ἱατρὸν καὶ πρεσβύτερον (ἐνθ' ἄνωτ., σ. 529).

Στὰ χρόνια τοῦ Διοκλητιανοῦ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον «ὁ ἄριστος ἱατρῶν Ζηνόδιος», ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ πρεσβύτερος στὴ Σιδῶνα (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία, VIII, 13). Ὁ Ἐπιφάνιος ὀμιλεῖ γιὰ ἓναν ἱατρὸ καὶ ἐπίσκοπο στὴν Τιβεριάδα (Ἐπιφανίου, Κατὰ αἰρέσεων

30, 4). Στὴ Λαοδίκεια ὑπῆρχεν ὁ ἱατρός καὶ ἐπίσκοπος Θεόδοτος. Στὴν Ἄγκυρα, κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Ἰερωνύμου, ἔζησεν ὁ «Βασίλειος ἐπίσκοπος, γνώστης τῆς ἱατρικῆς τέχνης» (Basilius episcopus artis medicinae gnarus). Τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἀναφέρει ὁ Adolf von Harnack στὸ κλασσικὸ ἔργο του γιὰ τὴν ἱεραποστολὴ καὶ τὴν ἐξάπλωσι τοῦ χριστιανισμοῦ στὸς τρεῖς πρώτους αἰῶνες (Adolf von Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, τόμ. 1 καὶ 2, Leipzig 1924, σ.

148), ὅπου ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι ἔχει δημοσιεύσει καὶ εἰδικὴ πραγματεία ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἱατρικὰ ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας» (Adolf von Harnack, Medizinisches aus der ältesten Kirchengeschichte, Texte und Untersuchungen VIII, 4).

Τὸ ἑορτολόγιό τῆς Ἐκκλησίας μας παρουσιάζει καὶ πλῆθος ἁγίων Ἀναργύρων ἱατρῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ διακρίθηκαν γιὰ τὶς ἐπιτυχίες, τὶς ὁποῖες εἶχαν στὸν τομέα τῶν ἰάσεων, θεραπεύοντας τοὺς ἀσθενεῖς ἀφ' ἐ-

νὸς μὲ τὶς ἱατρικὲς τοὺς γνώσεις, ποὺ εἶχαν ἀποκτήσει μὲ τὶς σπουδές τους, ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ θαυματουργικὸ τους χάρισμα καὶ τρίτον μὲ τὴν πρωτοποριακὴ δημιουργία τῆς τελείας σὲ πνευματικὸν προσανατολισμὸν «Ψυχοσωματικῆς Ἱατρικῆς». Ἐξοχο πρότυπο ἁγίων Ἀναργύρων ἱατρῶν ἦσαν οἱ ἅγιοι Κοσμάς καὶ Δαμιανός, τοὺς ὁποῖους ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει κατὰ τὴν 1η τοῦ τρέχοντος μηνὸς Ἰουλίου.

Ἄλλὰ γιὰ τὶς σχέσεις κληρικῶν καὶ ἱατρῶν εἶναι δυνατὸν σὲ ἐπόμενα ἄρθρα μας νὰ ὑπομνηθοῦν καὶ ἄλλες ἀξιοσημείωτες πτυχές

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Προλεγόμενα

Έν ὄψει τῆς κρίσης τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων (ΚΣ), γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε σὲ προηγούμενο ἄρθρο (βλ. τεύχος Μαρτίου '99), οἱ ὑπεύθυνοι νεότητος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὸ 1970, ἀνέλαβαν τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ σχεδίαση καὶ δοκιμὴ ἑνὸς νέου θεσμοῦ, μᾶς νέας ποιμαντικῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς νέους, γιὰ τοὺς ἐφήβους κυρίως. Βασικὴ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἦταν ἡ σταδιακὴ κάμψη τῆς καμπύλης συμμετοχῆς τῶν παιδιῶν στοὺς τρεῖς τύπους τῶν ΚΣ. Ἐνῶ δηλαδὴ, ἡ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν στὶς δύο πρῶτες βαθμίδες τῶν ΚΣ, 3η καὶ 4η, ἦταν σχεδὸν ἰκανοποιητικὴ, στὴν τελευταία βαθμίδα, τὴν 5η, ἡ καμπύλη ἔπεφτε κατακορύφως. Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο ἐλήφθη ὑπόψη γιὰ τὴν ἀναζήτηση καὶ δημιουργία ἑνὸς νέου θεσμοῦ ἦταν ἡ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ τῆς μεταπολεμικῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας καθὼς καὶ οἱ συνέπειές της στὴ ζωὴ τῶν νέων (βλ. σχετικὰ ἄρθρα, τεύχη Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου '99). Ἡ μελέτη καὶ ἐκτίμησις ὅλων αὐτῶν τῶν δεδομένων ὁδήγησε στὴ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τῶν Κέντρων Νεότητος (ΚΝ).

Ὁ χαρακτήρας τῶν ΚΝ

Ἡ νέα αὐτὴ ποιμαντικὴ δομὴ τῶν ΚΝ ἔχει τὰ ἐξῆς τεχνικὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα.

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀγγελῶν κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

α. Διεύρυνση τῆς ἔννοιας «κατήχηση». Τὰ ΚΣ, ἀπὸ ἀποψη διδακτικῆς ὕλης, εἶχαν ἐξ ἀρχῆς διαφοροποιηθεῖ ἀπὸ τὴν ὕλη τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν τῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης. Ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων τῶν ΚΣ εἶχε περισσότερο διευρυνμένο χαρακτήρα, στόχευε δηλαδὴ περισσότερο στὴν ἠθικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ καλλιέργεια τῶν παιδιῶν. Μὲ τὰ ΚΝ ἐπιδιώχθηκε ἓνα περαιτέρω βῆμα: ἡ διεύρυνση τῆς ἔννοιας «κατήχηση» μὲ τὴ μετάβαση στὴν ἔννοια «ποίμανση». Στὰ ΚΝ δηλαδὴ σχεδιάσθηκε νὰ ἐπιχειρεῖται μιὰ εὐρύτερη ποιμαντικὴ προσέγγιση τῶν παιδιῶν καὶ ιδίως τῶν ἐφήβων. Βασικὴ ἰδέα ἦταν, μὲ τὰ ΚΝ ἡ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ νεολαία νὰ διευρυνθεῖ, ὥστε νὰ καλύπτει ὅλες τὶς ψυχосωματικὲς λειτουργίες καὶ ἀνάγκες τῆς νεότητος. Στὴν περίπτωσι τῶν ΚΝ, ἡ κατήχησις δὲν θὰ ἦταν ἡ μοναδικὴ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ παιδιά, ἀλλὰ μέρος τῆς ὅλης προσφορᾶς.

β. Ἡ προϋπόθεση τοῦ χώρου: Τὰ ΚΣ λειτουργοῦσαν μέσα στὸ χῶρο τῶν ἱερῶν ναῶν. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ἦταν βασικὸ καὶ ἀπαραίτητο, διότι τόνιζε τὸν ἐκκλησιαστικὸ χαρακτήρα τῆς κατήχησις. Ὁ ὑποχρεωτικὸς ὅμως αὐτὸς «ναϊκός»

χαρακτήρας τών ΚΣ περιόριζε ἐξ ὀρισμοῦ τίς δυνατότητες διεύρυνσης τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ παιδιά καὶ τοὺς νέους¹. Ἡ περαιτέρω, λοιπόν, διεύρυνση τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς νέους προϋπέθετε κατ' ἀνάγκην καὶ ἀλλαγὴ χώρου.

Τὸ 1968, μὲ ἐντολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου, οἱ ναοί, ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἄρχισαν νὰ ἀξιοποιοῦν τὸν ὑπόγειο χώρο τους ἢ νὰ ἀποκοτῶν δικούς τους χώρους ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, γιὰ ἐνοριακὴ χρῆση. Οἱ νέοι αὐτοὶ χώροι ἦταν μιὰ βασικὴ προϋπόθεση πὺν ὤθησε στὴ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τῶν ΚΝ.

γ. Ὁ ἑλληνορθόδοξος χαρακτήρας: Ἡ ἀλλαγὴ χώρου συνετέλεσε οὐσιαστικὰ στὴ διεύρυνση τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς νέους κατὰ τοῦτο, στὸ ὅτι κατέστη δυνατὴ ἡ πλαισίωση τῆς κατῆχησης καὶ μὲ ἄλλες δραστηριότητες, μὲ τίς ὁποῖες οἱ νέοι συνδέονται περισσότερο μὲ τὸ ἦθος καὶ τὸ ἔθος τῆς Ἐκκλησίας καί, εἰδικότερα, τῆς Ὀρθοδοξίας. Μὲ τὸν τρόπον αὐτό, ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν στὰ ΚΝ ἀποκοτῶσε ἑλληνορθόδοξο χαρακτήρα, καθόσον οἱ νέες δραστηριότητες πὺν εἰσάγονταν στὸ νέο θεσμὸ προέρχονταν καὶ σχετίζονταν μὲ τὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοση (γιὰ τίς δραστηριότητες αὐτές, βλ. πιὸ κάτω).

δ. Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴν παθητικὴν εἰς τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴ: Τὸ γενικὸ χαρακτηριστικὸ τῶν ΚΣ ἦταν ἡ διδασχὴ καὶ ἡ ἀκρόαση. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατῆχηση εἶχε τὸ μοντέλο τοῦ «σχολείου». Ἦταν ἓνα ἀκόμη σχολεῖο, στὸ ὁποῖο «φοιτοῦσαν» τὰ παιδιά εἴτε ἐθελοντικὰ εἴτε μὲ τὴν πίεση τῆς οἰκογένειας καὶ τοῦ δημόσιου σχολείου, μερικὲς φορὲς. Ἡ δομὴ τῶν ΚΝ δὲν εἶχε τὸν τύπο τοῦ «σχολείου», ἀλλὰ τοῦ ἐργαστηρίου. Τὰ παιδιά δηλαδὴ δὲν καθιλώνονται στὰ καθίσματα (θρανία) ἐνὸς ἀκόμη σχολείου, ἀλλὰ καλοῦνται νὰ συμμετάσχουν σὲ δραστηριότητες τῆς ἐπιλογῆς τους. Μὲ τὸν τρόπον αὐτό, δίνεται ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴν ἐλεύθερη καὶ ἐνεργὸν συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν. Τὰ παιδιά συμμετέχουν σὲ κάτι πὺν τὰ ἴδια ἐπιλέγουν καὶ

θέλουν καὶ ὄχι σὲ κάτι προκαθορισμένο πὺν οἱ «μεγάλοι», μὲ τίς δικές τους ἐπιλογές, θέλουν νὰ διδάξουν στὰ παιδιά.

ε. Ὁ ἐνοριακὸς χαρακτήρας: Τὰ ΚΣ γίνονται στὸ ναὸ, ὅπως εἶπαμε, κυρίως κάθε Κυριακὴ καὶ ἀποτελεῖ ἔργο ἀποκλειστικὰ τοῦ κατηχητῆ καὶ τῶν παιδιῶν. Ἡ ὑπόλοιπη ἐνορία (μερικὲς φορὲς καὶ οἱ ἱερεῖς!) δὲν μετέχουν ἐνεργὰ στὸ ἔργο αὐτό, παρὰ μόνο στὴν τελετὴ ἑναρξῆς καὶ λήξης τῶν μαθημάτων. Τὰ ΚΝ, μὲ τίς διάφορες ἐκδηλώσεις τους ἐπηρεάζουν τὸ σῶμα τῶν ἐνοριτῶν, στὸ σύνολό του. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτή, τὰ ΚΝ ἀποτελοῦν μοχλὸ ἀναθερμανσης τῆς σχέσης τῶν ἐνοριτῶν μὲ τὴν ἐνορία τους καὶ τὸ ἐνοριακὸ ἔργο γενικότερα.

Δραστηριότητες τῶν ΚΝ

Οἱ βασικὲς δραστηριότητες πὺν προσφέρουν τὰ ΚΝ μὲ ἀντίστοιχες λειτουργίες εἶναι οἱ ἐξῆς:

α. Μόρφωση: Μὲ βάση τὴν κατῆχηση, προσφέρονται καὶ ἄλλες μορφωτικὲς εὐκαιρίες, γιὰ μιὰ διευρυμένη μόρφωση τῶν παιδιῶν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτό, ἐξουδετερώνεται τὸ ἐπιχειρηματῆς μονομέρειας, τὴν ὁποία θεωροῦσαν μερικοὶ ὡς βασικὸ μειονέκτημα τῶν ΚΣ.

β. Ψυχαγωγία: Ἡ ψυχαγωγία ἀποτελεῖ, ἀφενὸς, ψυχασωματικὴ ἀνάγκη γιὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νέους, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ μεγάλο ἠθικὸ κίνδυνο. Τὰ ΚΣ, στὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων τους, πρόσφεραν μιὰ στοιχειώδη ψυχαγωγία στὰ παιδιά, μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους καὶ τὰ χριστιανικὰ τραγούδια, τίς ἐκδρομὲς καὶ τὴν τελετὴ λήξης τῶν μαθημάτων. Τὰ ΚΝ, μὲ τίς πολλαπλὲς ἐκδηλώσεις τους, διευρύνουν τίς μορφὲς καὶ τίς δυνατότητες ψυχαγωγίας τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων.

γ. Δημιουργικὲς δραστηριότητες: Στὸ θέμα αὐτό, τὰ ΚΣ ὑστεροῦσαν πολὺ. Τὰ παιδιά δὲν ἀπασχολοῦνταν, ἀλλὰ ἀπλῶς «ἄκουγαν τὸ μάθημα». Στὰ ΚΝ τὰ παιδιά δὲν κάθονται ἀκίνητα, ἀλλὰ ἀπασχολοῦνται. Καὶ ἀπασχολοῦνται μὲ δραστηριότητες τῆς ἐπιλογῆς τους, ὅπως εἶπαμε.

1. Ὁ χώρος τοῦ ναοῦ προσφερόταν λ.χ. γιὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους πὺν ἐψάλλαν τὰ παιδιά. Οἱ μεταπολεμικὲς ὁμως ἐξελίξεις ὀδήγησαν στὴν εἰσαγωγή καὶ χρῆση στὰ ΚΣ «χριστιανικῶν τραγουδιῶν» (βλ. σχετικὸ ἄρθρο, τεῦχος Μαΐου '99). Ὁ χαρακτήρας ὁμως τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν δὲν ἀνταποκρινόταν πρὸς τὸν ἱερὸν χώρο τοῦ ναοῦ. Ἦδη, λοιπόν, τὰ τραγούδια αὐτά, ὡς μιὰ νέα ποιμαντικὴ δομὴ γιὰ τοὺς νέους, προϋπέθετε καὶ ἀλλαγὴ χώρου.

Στο χώρο της Ν. Εστίας γίνονται πολλές εκδηλώσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις παρακάτω:

- 1** Χριστουγεννιάτικο παζάρι, που οργανώνεται από τη Νεανική συντροφιά των κοριτσιών του Λυκείου, υπό την καθοδήγηση της καθηγήτριας και κατηγήτριας κ. Ευαγγελίας Ανδρεάκη - Υφαντή, πρεσβυτέρας.
- 2** Θεατρικές παραστάσεις, από τη θεατρική ομάδα της Ν. Εστίας.
- 3** Μεγάλη, ετήσια, μουσικοχορευτική εκδήλωση την Κυριακή των Απόκρων με χορηγό το Ιατρικό Κέντρο Αθηνών τα τρία τελευταία χρόνια.
- 4** Συναυλίες από τις χορωδίες της Ν. Εστίας.
- 5** Δεξιώσεις: Την ημέρα της εορτής των Τριών Ιεραρχών δίδεται δεξίωση σε 150 εκπαιδευτικούς της ενορίας.
- 6** Εκθέσεις Αγιογραφίας, Αγγειοπλαστικής, Υφαντικής και παραδοσιακού κοσμήματος.
- 7** Ομιλίες στα πλαίσια της Σχολής Γονέων, και του Θεολογικού Σεμιναρίου.
- 8** Αιμοδοσία.
- 9** Άλλες φιλανθρωπικές εκδηλώσεις της ενορίας μας.

Η αίθουσα της Ν. Εστίας προσφέρεται σε όλα τα σχολεία της ενορίας μας, για να πραγματοποιήσουν τις πολιτιστικές τους εκδηλώσεις. Έτσι, δεν υπάρχει παιδί της ενορίας μας που να μην πέρασε από το Ν. Κέντρο και να μη γεύτηκε τη Χριστιανική Αγάπη που βρίσκεται διάχυτη σε κάθε γωνιά του.

Τα παιδιά άπασχολούνται με πολλαπλές δραστηριότητες στα διάφορα εργαστήρια που λειτουργούν στα ΚΝ. Εκτός, λοιπόν, της κατήχησης που συνεχίζεται να προσφέρεται κανονικά από κατηχητές του ναού, στα ΚΝ λειτουργούν και όρισμένα εργαστήρια, τα σπουδαιότερα από τα όποια είναι τα εξής:

Έργαστήρια τών ΚΝ

α. Έργαστήρι Αγιογραφίας και Ζωγραφικής:

Τα παιδιά διδάσκονται τη θεωρία και την πράξη της εκκλησιαστικής (βυζαντινής) Αγιογραφίας και Ζωγραφικής. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει σχέδιο, χρώμα και εκμάθηση τεχνικών.

β. Έργαστήρι Εκκλησιαστικής Μουσικής:

Διδάσκεται ή Βυζαντινή μουσική και το δημοτικό τραγούδι.

γ. Έργαστήρι ελληνικών χορών:

Τα παιδιά ασκούνται στην εκμάθηση παραδοσιακών ελληνικών χορών.

δ. Έργαστήρι ευρωπαϊκής μουσικής:

Εκμάθηση οργάνων: πιάνο, βιολί, κιθάρα, μαντολίνο κλπ.

ε. Έργαστήρι Χορωδίας:

Διδασκαλία και εκμάθηση δημοτικών κυρίως τραγουδιών.

στ. Έργαστήρι Πληροφορικής: Εισαγωγή στην Πληροφορική και στον χώρο των Computers.

ζ. Έργαστήρι δημοσιογραφίας και γλώσσας.

η. Έργαστήρι Θεάτρου.

θ. Έργαστήρι ξένων γλωσσών και μαθημάτων σχολείου.

ι. Έργαστήρι αγγειοπλαστικής.

Τα εργαστήρια λειτουργούν υπό την επίβλεψη ειδικευμένων προσώπων, τα όποια είτε προσφέρονται άφιλοκερδώς είτε προσλαμβάνονται από την Ένορία. Το ΚΝ της Ένορίας εποπτεύεται από Ίερέα της Ένορίας, ο οποίος είναι και η ψυχή της όλης αυτής προσπάθειας. Τα αποτελέσματα, από την λειτουργία της νέας αυτής ποιμαντικής δομής μέχρι σήμερα είναι ενθαρρυντικά, ο θεσμός δέ τών ΚΝ υιοθετείται από ολοένα και περισσότερες ένορίες ανά την Ελλάδα. Ελπίζεται ότι, η νέα αυτή ποιμαντική δομή για τα παιδιά και τους νέους, σε συνδυασμό με την πρόσφατη σημαντική στροφή της νεολαίας στην πίστη και την παράδοση της Εκκλησίας, θα βοηθήσει τη σύγχρονη ορθόδοξη ελληνική νεολαία να αποκτήσει σωστό προσανατολισμό και αξίες για μιὰ γνήσια ζωή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**,
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

572. Στη φράση «ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶ-
ρημα τέλειον ἄνωθὲν ἐστὶ καταβαίνον ἐκ σοῦ τοῦ
Πατρὸς τῶν φώτων» τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς ποῦ
πρέπει νὰ τίθεται τὸ κόμμα, γιατί στὰ Ἱερατικά δὲν
ὑπάρχει ὁμοφωνία καὶ ἄλλοι ἄλλως τὴν ἀπαγγέλλουν.
(Ἐρώτηση Πανοσ. Χ.Μ.).

Ἡ ἐρώτηση αὐτή, ὅσο σχολαστικὴ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἂν φαίνε-
ται, εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ἐπιμελείας ἐκείνου ποῦ ἐρωτᾷ, καθὼς καὶ
ὄλων ὅσοι μαζί μὲ αὐτὸν ἀντιμετωπίζουν μὲ παρόμοιο τρόπο τὰ ἱερά
λειτουργικά μας κείμενα. Ἡ ἐρώτηση αὐτὴ τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν,
ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ «ἰῶτα ἓν» καὶ γιὰ τὴν «μία
κεραία» τοῦ Νόμου (Ματθ. ε' 18). Τὰ κόμματα δὲν εἶναι ἀπλῶς διακο-
μητικὰ στοιχεῖα στὸν γραπτὸ λόγο, ὅπως ἐν μέρει κατήνησαν νὰ
θεωροῦνται σήμερα τὰ πνεύματα καὶ οἱ τόνοι. Ἡ ὀρθὴ τοποθέτησή τους
στὸ κείμενο διευκολύνει τὴν κατανόηση, ὅπως ἀντιθέτως ἡ μὴ ὀρθὴ τοπο-
θέτησή τους μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ συσκοτίσει τὸ νόημα καὶ νὰ καταστρέ-
ψει τὴν ἀπαγγελία, ἀλλὰ νὰ δώσει ἀκριβῶς τὴν ἀντίθετη ἔννοια στὸν
λόγο. Ἐδῶ βέβαια δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ τόσο ἀκραία περίπτωση, σὺν
αὐτῆς ποῦ μᾶς εἶναι γνωστῆς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρημαούς. Θὰ ἰδοῦμε
ὅμως ἐμπράκτως στὸ παράδειγμα ποῦ θέτει ἡ ἐρώτηση πόσο καίριο ρόλο
παίζει τὸ κόμμα στὴν κατανόηση ἐνὸς κειμένου, ποῦ μάλιστα δὲν παρακο-
λουθεῖται ἀπὸ βιβλίο, ἀλλὰ τὸ ἀπαγγέλλει ὁ ἱερεὺς καὶ ἀκούεται ἀπὸ ἀνθρώ-
πους ποῦ κατὰ πλειοψηφία ἴσως δὲν ἔχουν τὴν οἰκειότητα μὲ τὴν ἀρχαιο-
πρεπῆ γλῶσσα τῆς θείας λατρείας.

Ἡ ἀνωτέρω φράση ἀποτελεῖ, ὅπως εἶναι γνωστό, παράθεμα ἀπὸ τὴν καθο-
λικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου (κεφ. α', στίχ. 17) μὲ μιὰ ἐλαφρὰ τροποποίη-
ση, τὴν ἀντικατάσταση δηλαδὴ πρὸς τὸ τέλος τοῦ χωρίου τῆς προθέσεως «ἀπὸ» μὲ
τὸ «ἐκ σοῦ (τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων)». Ἡ γραφὴ αὐτὴ δὲν ἔχει ἐπισημανθεῖ παρὰ μόνο
σὲ ἓνα χειρόγραφο τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ Σινᾶ 260 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, στὸ ὁποῖο ἔχει
παρεισφύσει μᾶλλον ἀπὸ ἐπίδραση τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς. Ἐγινε δὲ ἡ διόρθωση αὐτὴ στὸ
λειτουργικὸ κείμενο ἀσφαλῶς γιὰ νὰ προσδιορισθεῖ καλύτερα ὁ ἀποδέκτης τῆς εὐχῆς, ὁ Θεὸς
Πατὴρ, ὁ «Πατὴρ τῶν φώτων». Ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχὴ «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντας...» ἀπευ-
θύνεται πρὸς τὸ πρῶτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, στὸ ὁποῖο κατὰ κανόνα ἀπευθύνονται

και όλες οι αρχαίες ευχές της θείας λειτουργίας. Ἡ ἀνω-
 νυμία «σοῦ» τὸ καθιστᾷ αὐτὸ ἐμφανέστερο, ὅπως παρεπι-
 πτόντως εἶδαμε σὲ ἀπάντηση σὲ ἄλλη ἐρώτηση. Ἡ διαφορὰ
 μὲ τὸ βιβλικὸ χωρίο ἔγκειται στὴν τροπὴ τοῦ λόγου σὲ δεύ-
 τερο πρόσωπο, ἐνῶ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου ἐμφέρεται
 σὲ τρίτο. Ἐκεῖ διαπιστωτικὰ γράφεται ὅτι ὁ Πατὴρ τῶν φώ-
 των εἶναι ὁ χορηγὸς ὅλων τῶν ἀγαθῶν δόσεων καὶ τῶν
 τελείων δωρημάτων. Ἐδῶ ὁ ἴδιος ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, ὁ
 Θεὸς Πατὴρ, παρακαλεῖται νὰ χορηγήσει στὸν λαὸ Του τὴν
 σωτηρία καὶ τὴν εὐλογία Του καὶ ὅλα τὰ ἀκροτελεύτια αἰτή-
 ματα, πὸν συνοπτικῶς καὶ ἀνακεφαλαιωτικῶς διατυπώνον-
 ται στὴν τελευταία αὐτὴ εὐχή, τὴν κατακλειδα τῆς θείας
 λειτουργίας.

Πάντως εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας προσοχῆς ὁ τρόπος μὲ
 τὸν ὁποῖον παρεμβάλλεται στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ βιβλικὸ
 χωρίο, καθὼς καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀριστοτεχνικὰ
 συνδέεται ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας. Τὸ
 πρῶτο αἶτημα κατὰ τὴν ἔναρξή της εἶναι ἡ εἰρήνη («Ἐν
 εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν») καὶ μάλιστα ἡ «ἄνωθεν εἰρή-
 νῃ» καὶ ἡ «εἰρήνῃ τοῦ σύμπαντος κόσμου». Ἡ θεία λει-
 τουργία ἀρχικῶς τελεῖται μὲ τὴν ἀπλή παρακάλυψη «Ἐν
 εἰρήνῃ προέλθωμεν». Ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ παραγγέλματος
 ἀποτελεῖ ἡ ἀπολυτικὴ ὀπισθὰμβωνος εὐχή. Ἡ ἔμφραση καὶ
 ἐδῶ πέφτει στὸ αἶτημα περὶ τῆς εἰρήνης («Εἰρήνῃν τῷ κό-
 σμῳ σου δώρησαι...») καὶ μάλιστα στὴν τελεία, στὴν «ἄνω-
 θεν εἰρήνῃ» τῶν εἰρηνικῶν, ἀφοῦ μαζί μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ
 δωρήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εἰρήνη αὐτὴ «ἄνωθεν» καταβαί-
 νει, χορηγουμένη ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν φώτων. Αὐτὸ εἶναι
 καὶ τὸ νόημα τοῦ βιβλικοῦ παραθέματος τὸ «καταβαῖνον ἐκ
 σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» τῆς ὀπισθὰμβωνος, ὅπως
 ἀκριβῶς καὶ τὸ «καταβαῖνον ἀπὸ (ἢ κατ' ἄλλῃ γραφῇ: πα-
 ρὰ) τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Ἰακώ-

βου ἀποτελοῦν ἐπεξήγηση τῆς
 προηγουμένης φράσεως, στὸ
 «ἄνωθεν ἔστι». Ἀπάντηση στὸ
 ἐρώτημα τί σημαίνει αὐτὸ τὸ
 «ἄνωθεν», ἀπὸ τὸ ὁποῖο κα-
 τέχγεται ἡ εἰρήνη καὶ πα-
 ρέχονται ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

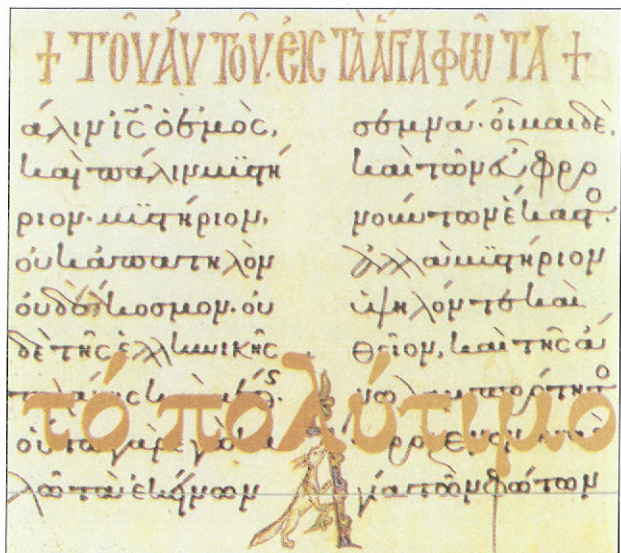
Ἐπομένως, ὅπως στὸ βι-
 βλικὸ χωρίο ἔτσι καὶ στὴν
 ὀπισθὰμβωνο, ἡ ὀρθὴ θέση
 τοῦ κόμματος εἶναι ἀκριβῶς
 πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπεξήγηση:

«Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ
 πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν
 ἔστι, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ
 Πατρὸς τῶν φώτων».

Ἀντιθέτως, λανθασμένος
 εἶναι ὁ ἄλλος τρόπος πὸν τοποθετεῖ τὸ κόμμα μετὰ τὸ «ἔστι
 καταβαῖνον» τοῦ ὁποῖου ἐπεξήγηση θεωρεῖται τὸ «ἐκ σοῦ
 τοῦ Πατρὸς». Τὸ «ἔστι καταβαῖνον» εἶναι ἀδόκιμος ἔκφρα-
 ση πὸν δὲν ταιριάζει σὲ κείμενο μὲ τόσο καθαρὴ κοινὴ ἑλλη-
 νικὴ γλῶσσα, ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Ὁμοίως κακοὶ εἶναι οἱ δύο ἀκραῖοι τρόποι στίξεως, ὁ
 ἕνας μὲ χωρὶς κανένα κόμμα σ' ὅλη τὴ φράση, πὸν δυσκο-
 λεῖ στὴν καλὴ ἀπόδοση κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ κειμέ-
 νου, καὶ ὁ ἄλλος, ὁ ἀκριβῶς ἀντίθετος, πὸν καταστρέφει
 τὴν ἐνότητά τοῦ λόγου θέτοντας κόμματα μετὰ ἀπὸ κάθε
 δύο-τρεις λέξεις: «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ, καὶ πᾶν δῶρημα
 τέλειον, ἄνωθεν ἔστι, καταβαῖνον, ἐκ σοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν
 φώτων». Τὸ περιεργὸ εἶναι ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ τύποι, καθὼς
 καὶ ἄλλοι ἐνδιάμεσοι, ἀπαντοῦν στὶς διάφορες ἐκδόσεις τῶν
 λειτουργικῶν μας βιβλίων. Σὲ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς συμβαίνει
 μάλιστα τὸ παράδοξο, ὅταν δυὸ φορές στὸ ἴδιο βιβλίον
 παρατίθεται ἡ εὐχὴ «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντας...» (στὴν
 λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Μεγάλου Βα-
 σιλείου), ἄλλη στίξη νὰ ἔχει στὴν μία καὶ ἄλλη στὴν ἄλλη
 τὸ ἴδιο κείμενο.

Ἄς σημειώσουμε καὶ κάτι πὸν ἀφορᾷ στὴν ἴδια ὀπι-
 σθὰμβωνο εὐχή. Εἶναι ἄσχετο πρὸς τὸ ἐρωτημᾶ μας, ἀλλὰ
 σχετικὸ πρὸς ἕνα θέμα πὸν ἐπανερχεται συχνὰ στὴν ἐπι-
 καιρότητα. Τὸ ἀρχικὸ κείμενο τῆς εὐχῆς, ὅπως ἀπαντᾷ στὰ
 ἀρχαιότερα καὶ στὰ περισσότερα χειρόγραφα, περιέχει τὴν
 φράση «τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν». Ἀπὸ τοὺς κώδικες πὸν χρη-
 σιμοποίησε ὁ ἀείμνητος Καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας
 στὴν ἐκδόση τῶν «Τριῶν Λειτουργιῶν», Ἀθήνα 1935, ἑπτὰ
 παραλείπουν τελείως τὴν φράση αὐτὴ, ἕνας τὴν διορθώνει
 σὲ «τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν», δύο ἔχουν «τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῖν»
 καὶ δύο ἀπλῶς «τοῖς εὐσεβέσι». Τὰ χειρόγραφα αὐτὰ γρά-
 φηκαν μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

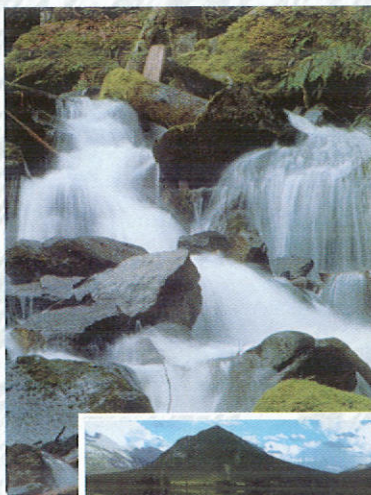
ΟΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΡΕΤΣ ΖΩΣΙΜΑ

Ἡ διδασκαλία του γιὰ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς ζωντανοὺς ὀργανισμοὺς καὶ γιὰ τὴν κτίση γενικὰ ποὺ «συστενάζει καὶ συνωδίνει» ἐξαιτίας τῆς πρώτης ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου

Ὡς προαναγγείλαμε στὸ προηγούμενο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ μας, θ' ἀσχοληθοῦμε στὸ παρὸν ἄρθρο μὲ τὴν ἀντίληψη τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ γιὰ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Θὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν ἀγάπη ποὺ ἔδειξε ἤδη, ὅπως εἶδαμε, πρὸς τὴ φύση, μετὰ τὴ μεταστροφή του, μὲ ἀφορμὴ μιὰ μονομαχία. Τότε ποὺ χαρακτήρισε τὴ φύση ὡς «πανέμορφη καὶ ἄδολη», λέγοντας πὼς ἡ ζωὴ μέσα σ' αὐτὴ εἶναι «παράδεισος». Μιὰ τέτοια ἀγάπη εἶχε, μαζὶ μὲ τὸν ἥρωά του, κι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας. Παρὰ τὴν κοινὴ ἀντίληψη, ὁ Ντοστογιέφσκι, σύμφωνα μὲ τὸν Ντιμίτρι Μερεζκόφσκι, «ἀγάπησε πολὺ βαθιὰ τὴ φύση. Πολὺ περισσότερο ἀκόμα καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Τολστόι! Ὅπως ὁ τελευταῖος, ἔτσι καὶ ὁ Ντοστογιέφσκι ἀγαπᾶ τὴ γῆ, αὐτὸ τὸ «σῶμα» τῆς Ρωσίας. Δὲν σταματᾷ ὅμως στὸ σαρκικὸ σῶμα. Εἰσχωρεῖ στὸ πνευματικὸ σῶμα, στὸ ἱερὸ σῶμα τῆς Ρωσίας, τῆς Ἁγίας Ρωσίας». Ἔτσι ποὺ ἀπὸ τὴ στάση του ἀπέναντι στὸν ὑλικὸ κόσμο, νὰ βλέπει τὸ σύμπαν, τὴν ὕλη σὰν κάτι αὔλο, προσπαθώντας νὰ κατανοήσει τὴ φύση, κατὰ τὸν Reinhard Lauth, «ἀπὸ τὰ συναισθήματα ποὺ ἡ ἴδια ξυπνᾷ στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ».

Αὐτὸ τὸ αὔλο, τὸ πνευματικὸ σῶμα προποθέτει ἀσφαλῶς κάποια ψυχὴ μέσα στὴ φύση, στὸ σύμπαν ὁλόκληρο. Καὶ εἶναι ἀσφαλῶς αὐτὴ ποὺ ξυπνᾷ διάφορα συναισθήματα στὴ δική μας ψυχὴ καὶ κάνει ὅλη τὴν κτίση νὰ «συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν», περιμένοντας κι αὐτὴ μαζὶ μὲ μᾶς, ποὺ περιμένουμε τὴν «ὑιοθεσία», ν' ἀπελευθερωθεῖ «ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. ν' 19-23).

Τοῦ Καθηγ. κ. ΜΙΧ. Κ. ΜΑΚΡΑΚΗ

Ὁ στάρετς Ζωσιμᾶς, ἀκολουθώντας, μαζὶ μὲ τὸν Ντοστογιέφσκι, τὰ παραπάνω λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πιστεύει, ὅπως καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γενικὰ, ὅτι τόσο ὁ ἄνθρωπος ὅσο καὶ ἡ κτίση θὰ ξαναγυρίσει «εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος». Στὴν παραδοσιακὴ ὁμορφιὰ πρὶν ἀπὸ τὴν πώση τῶν πρωτοπλάστων. Τότε ποὺ ὁ ἄνθρωπος, ἔχοντας σῶμα ἀθάνατο, ζοῦσε «ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν» (Γεν. β' 15), διατηρώντας ἀκόμα ἀρμονικὲς σχέσεις μὲ τὴ γῆ καὶ μὲ ὅλα τὰ κτήνη, μὲ ὅλα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ μὲ ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς. Ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τὴν πώση διαταράχτηκαν οἱ σχέσεις τῶν πρωτοπλάστων μὲ τὴ φύση καὶ τὰ ζῶα. Οἱ ἄνθρωποι, σύμφωνα μὲ τὸν Ντοστογιέφσκι, «ἄρχισαν νὰ κακομεταχειρίζονται τὰ ζῶα καὶ τὰ ζῶα ἔφυγαν ἀπὸ κοντὰ τους, γιὰ νὰ κρυφτοῦν στὰ δάση καὶ ἔγιναν ἐχθροὶ τους». Ἔτσι ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε «ὁ τρόμος καὶ ὁ φόβος... ἐπὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς» (Γεν. θ' 2). Γι' αὐτὸ, μονάχα ὅταν ἀποκτήσει ἀγιότητα, εἶναι δυνατὸ νὰ ξαναβρεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀρμονικὴ ἐπαφὴ του ἀκόμα καὶ μὲ τ' ἄγρια θηρία.

Στοὺς Ἀδελφοὺς Καραμάζοφ, ὁ στάρετς Ζωσιμᾶς μᾶς ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία μιᾶς ἀρκούδας, ὅπως τὴν εἶχε διηγηθεῖ σὲ κάποιο παλλικάρη: «Ἐξω στὸ δάσος, τοῦ λέω, τριγυρνᾷ ἡ τρομερὴ ἀρκούδα, φοβερὴ καὶ ἄγρια, καὶ ὅμως κανεὶς δὲν τὴν καταγορεῖ γι' αὐτὸ «γι' αὐτὴ τὴν ἀγριότητά της». Καὶ τοῦ διηγήθηκα πὼς κάποια ἀρκούδα ἦρθε μιὰ φορὰ σὲ κάποιο

μεγάλο ἄγιο πὸ εἶχε βρεῖ καταφύγιο σ' ἓνα μικρὸ κελί, στὸ δάσος. Ὁ ἅγιος ἔνωσε τρυφερότητα γιὰ τὸ ζῶο. Πλησίασε τὴν ἀρκούδα χωρὶς φόβο καὶ τῆς ἔδωσε ἓνα κομμάτι ψωμί: «Πήγαινε στὸ δρόμο σου», τῆς εἶπε, «ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι μαζί σου». Καὶ τὸ ἄγριο ζῶο, ὑπακούοντας σ' αὐτόν, ἔφυγε, χωρὶς νὰ τὸν βλάψει» (Μέρ. Β', βιβλ. VI, κεφ. 2[β]).

Ἡ ἀρκούδα μπορεῖ νὰ εἶναι ἄγρια, ὅμως δὲν εὐθύνεται, εἶναι ἀθῶα γιὰ τὴν ἀγριότητά της. Ὅλα μέσα στὸν κόσμο εἶναι ἀθῶα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κόσμος εἶναι τόσο ὁμορφος μὲ τὸ μεγάλο του μυστήριο: «Κάθε φύλλο τοῦ χορταριοῦ -λέει πάλι ὁ στάρεις Ζωσιμάς-, κάθε μικρὸ ἔντομο, τὸ μυρμήγκι, ἡ χρυσαφένια μέλισσα, ὅλα ξέρουν μὲ τρόπο θαυμαστὸ τὸ δρόμο τους καί, παρότι δὲν ἔχουν μυαλὸ, μαρτυροῦν ὡστόσο τὸ μυστήριο τοῦ Θεοῦ σὰν ἓνα ἀδιάσπαστο μέρος τῆς ἀρμονίας Του πὸ εἶναι τὰ ἴδια». Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἀρμονικὴ σχέση μαζί τους, ὅπως τὴν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὸ Θεό, θὰ τὰ καταλάβαινε, ὅπως καταλάβαινε τὸ δάσος, τὰ πουλάκια του, τὸ παλλικάρι ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο εἶχε διηγηθεῖ τὴν ἱστορία τῆς ἀρκούδας ὁ στάρεις. Ὅταν τὸ παλλικάρι αὐτὸ βρισκόταν στὸ δάσος, ἀκούγοντας τὰ πουλιά, καταλάβαινε κάθε τους φωνή, ἤξερε νὰ φωνάζει κοντὰ του κάθε πουλί. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ πεῖ στὸν στάρεις: «Δὲν ξέρω τίποτα καλύτερο ἀπὸ τὸ νὰ βρίσκεται κανεὶς στὸ δάσος, ...ὅμως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα καλὰ εἶναι...». «Πραγματικά, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ στάρεις, ὅλα εἶναι καλὰ καὶ ὠραῖα, γιὰτὶ ὅλα τὰ διαχέει ἡ ἀλήθεια. Κοίταξε τὸ ἄλογο, ἓνα μεγάλο ζῶο, πὸ βρίσκεται τόσο κοντὰ στὸν ἄνθρωπο, ἢ τὸ ταπεινὸ καὶ συνετὸ βόδι πὸ τρέφει τὸν ἄνθρωπο καὶ δουλεῦει γι' αὐτόν. Κοίταξε τὴ μορφή τους: Πόση τρυφερότητα, πόση μεγάλη ἀφοσίωση ἔχουν γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἂν καὶ συχνὰ αὐτὸς τὰ κτυπᾷ...» (κεφ. 2[β]).

Δυστυχῶς, μὲ τὴ βαναυσότητά του θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ φορτώσει τὴν ἐνοχὴ του σὲ ἀνυπεράσπιστα καὶ ἀθῶα πλάσματα, ὅπως εἶναι τὰ ζῶα, ὅπως εἶναι, λόγου χάριν, τὸ ἄλογο πὸ περιγράφει ὁ Νεκράσοφ σ' ἓνα του

ποίημα. Ὅμως δὲν παύουν αὐτὰ νὰ μένουν ἀναμάρτητα. Καὶ «εἶναι συγκινητικὸ -λέει ὁ στάρεις Ζωσιμάς- νὰ ξέρεις πὸς δὲν ὑπάρχει ἄμαρτία σ' αὐτὰ, γιὰτὶ ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι χωρὶς ἄμαρτία καὶ ὁ Χριστὸς ἦταν μαζί τους πρὶν ἔρθει ἀκόμα σὲ μᾶς... Γιὰτὶ ὁ Λόγος εἶναι γιὰ ὅλους. Ὅλη ἡ δημιουργία, ὅλα τὰ πλάσματα, κάθε φυλλαράκι λαχταρᾷ τὸ Λόγο, ψάλλει τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, κλαίει στὸ Χριστὸ καί, ἀγνοώντας τὸν ἑαυτὸ του, κάνει ὄλ' αὐτὰ μὲ τὸ μυστήριο πὸ κλείνει μέσα της ἡ ἀναμάρτητη ὑπαρξή του» (κεφ. 2[β]).

Ἐπιπλέον ἀπὸ ὅσα λέει ὁ στάρεις Ζωσιμάς γιὰ τ' ἀναμάρτητα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀμαρτωλότητα τοῦ ἀνθρώπου, καταλαβαίνουμε γιὰτὶ μᾶς συνιστᾷ: «Ἀγαπᾶτε -μᾶς λέει- ὅλη τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁλότητά της, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε της κομματάκι, σὲ κάθε κόκκο ἄμμου. Ἀγαπᾶτε κάθε φυλλαράκι, κάθε ἀκτίδα ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Ἀγαπᾶτε τὰ ζῶα, ἀγαπᾶτε τὰ φυτὰ, ἀγαπᾶτε καθετί... Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἀναμάρτητα, ...ἐνῶ ἐσὺ ἄνθρωπε, μὲ ὄλο τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἔμπνευσή σου, μολύνεις, μὲ τὰ σαπρὰ, τὰ βρώμικα ἴχνη σου, τὴ γῆ...» (κεφ. 3[ζ]). Αὐτὴ τὴ γῆ πὸ μόλυσε μὲ ἀνθρώπινο αἷμα ὁ Ρασκόλνικοφ, στὸ **Ἐγκλημα καὶ τιμωρία**. Καὶ πὸς γιὰ νὰ τὴν ἐξαγνίσει ἀπὸ τὴν ἄμαρτία του, γονάτισε πάνω της καὶ τὴν φίλησε (Μέρ. ΣΤ', κεφ. VIII). Ὅπως τὴν φίλησε, μὲ δάκρυα χαρᾶς, καὶ ὁ Ἄλιόσα Καραμάζοφ, ὑπακούοντας στὸν ἀγαπημένο του στάρεις (Μέρ. Γ', βιβλ. VII, κεφ. 4). Στὸν στάρεις Ζωσιμά πὸς μ' ἓνα παρόμοιο τρόπο κι αὐτὸς εἶχε φιλήσει τὴ γῆ. Τότε πὸς τὸ τελευταῖο βράδι τῆς ζωῆς του, κοίταξε γύρω του μ' ἓνα χαμόγελο ὅλους πὸς εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὸ κελί του. Κι ἀφοῦ ἔγειρε τὸ πρόσωπο πρὸς τὴ γῆ, «ἄπλωσε τὰ χέρια του καί, μὲ μιὰ ἐκστατικὴ ἀγαλλίαση, κάνοντας τὴν προσευχή του καὶ φιλώντας τὴ γῆ (ὅπως εἶχε διδάξει ἄλλους νὰ κάνουν), παρέδωσε ἥρεμα καὶ χαρούμενα τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ» (Μέρ. Β' βιβλ. VI, κεφ. 3[θ]).

Τὸ χωριὸ Νταροβόγιε, ἰδιοκτησία τῶν γονέων τοῦ Ντοστογιέφσκι, ὅπου ὁ μελλοντικὸς συγγραφέας τῶν Ἀδελφῶν Καραμάζοφ ἔνωσε γιὰ πρώτη φορά, παιδί ἀκόμα, τὴν ἀγάπη πρὸς τὴ φύση. Τὴν ἀγάπη πὸς θὰ βάλει ἀργότερα στὸν στάρεις Ζωσιμά τοῦ βιβλίου του.

ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΣΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Α΄

Του κ. Α.Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Καθηγητού του Παν/μίου Αθηνών

Πολύς ο λόγος για την ήθικη και τα θεμέλιά της σήμερα. Ο διάλογος για τέτοια ζητήματα ήταν και είναι πάντοτε επίκαιρος και χρήσιμος· ιδιαίτερα μάλιστα όταν γίνεται στα πλαίσια μιᾶς πολυμερούς προσεγγίσεως τοῦ γενικότερου θέματος: *Βεβαιότητες και ἐμπειρία τῶν ὁρίων*. Σ' αὐτὸν τὸν προβληματισμὸ συμβάλλει ἀπὸ ὀρθόδοξη σκοπιὰ καὶ τὸ κείμενο πὸ ἀκολουθεῖ.

Μερικὰ ἐρωτήματα

Πόσο στέρεες εἶναι οἱ βάσεις τῆς ἠθικῆς μας συμπεριφορᾶς; Πόσο βέβαιοι μπορεῖ νὰ εἶμαστε γιὰ τὶς ἠθικὲς ἐπιταγὲς πὸ ἐπιβάλλουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας ἢ ὑποβάλλουμε στοὺς ἄλλους; Ὑπάρχουν ἠθικοὶ περιορισμοὶ στὴ διαγωγή μας; Τί εἶναι ἐκεῖνο πὸ μπορεῖ νὰ περιορίζει τὴ θεμελίωση τῆς ἠθικῆς πρὸς τὴ μία ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση; Νὰ νομίζουμε δηλαδὴ ὅτι ὑπῆρχαν ἠθικὰ ἐρείσματα ἢ κανόνες ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουν καὶ μία ἠθικὴ στάση νὰ μὴν δικαιολογεῖται καὶ νὰ μὴν ἐμπεδώνεται πλέον πουθενά. Τέτοια ἐρωτήματα εἶναι σήμερα συνήθη σὲ μιὰ ἐποχὴ στὴν ὁποία δοκιμάζονται ὅλες οἱ βεβαιότητες καὶ οἱ ἄνθρωποι λαμβάνουν ἐμπειρία τῶν προσωπικῶν τους ὁρίων ἀλλὰ καὶ τῶν ὁρίων τῆς γνώσης, τῆς γλώσσας, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης, τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς, τῆς θρησκείας, τῆς ἠθικῆς.

Ἄς ἔλθουμε, ὅμως, καὶ σὲ ἐνὸς ἄλλου τύπου ἐρώτημα πὸ ἀφορᾶ καὶ στὴν ὀρθόδοξη τοποθέτηση σὲ θέματα ἠθικῆς. Μέχρι τώρα τί ἦταν ἐκεῖνο πὸ στήριζε τὸν Ἕλληνα στὴν ἠθικὴ του συμπεριφορᾶ; Γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθῶ γενικὰ στὸν Ἕλληνα, θὰ περιορισθῶ στὸν ὀρθόδοξο Ἕλληνα ἢ κατ' ἐπέκταση στὸν Ὀρθόδοξο ἄνθρωπο. Τί καθοδηγοῦσε λοιπὸν τὸν Ὀρθόδοξο στὴ διαμόρφωση τοῦ ἥθους του, τῆς ζωῆς του καὶ στὴ συνέχεια τοῦ πολιτισμοῦ του, ἐνὸς δηλαδὴ ὀρθόδοξου πολιτισμοῦ; Καὶ πῶς αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς διαμόρφωνε τελικὰ, –ἐπιστρέφοντας αὐτὰ πὸ εἶχε εἰσπράξει– τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἦθος τῶν πιστῶν καὶ ὄλων ὅσοι κατοικοῦσαν στὴ συγκεκριμένη περιοχὴ ζωῆς ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτῆς; Ὑπῆρχε, δηλαδὴ, μιὰ ἀμοιβαία περιχώρηση χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ πολιτιστικῶν δεδομένων πὸ διαμόρφωνε τὸ ὀρθόδοξο ἦθος;

Ἡ ὑπαρξὴ προτύπου

Μία πρώτη πεποίθηση καὶ βεβαιότητα γιὰ τὴ θεμελίωση τῆς ἠθικῆς ξεκινάει ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς προτύπου τὸ ὁποῖο μιμούμεθα στὴ συνέχεια κάποιων ἄλλων πὸ τὸ εἶχαν μιμηθεῖ πρὶν: τὸ ἀκολουθοῦμε καὶ τοὺς ἀκολουθοῦμε. Ἡ ἔμφαση πὸ δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγοντας «μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ» (Α΄ Κορινθίους ια΄ 1) ἐπιτάσσει στοὺς πιστοὺς αὐτὴν τὴν ἀκολου-

θία και καθιερώνει μία ιδίου τύπου «αποστολική διαδοχή». Οί γενεές διαδέχονται ή μία την άλλη ακολουθώντας τὰ ἴχνη στο δρόμο πού χάραξε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός και πραγματοποιώντας τὸ πρότυπο στήν ἴδια τους τή ζωή ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ μίμηση τοῦ προτύπου δὲν εἶναι κάτι τὸ γενικό και ἀόριστο ἢ στὸν τύπο ἐνός «σταδίου τοῦ καθρέπτη», ὅπου ὅ,τι βλέπω κάνω. Καθορίζεται ἀπὸ ἓνα σύνολο ὁδηγητικῶν ἐντολῶν πού ἡ τήρησή τους ἀποκαλύπτει σιγά σιγά τὸν κρυμμένο Κύριο και μορφώνει ἐν ἡμῖν τὸν Χριστόν (πρόβλ. Γαλάτας δ' 19). Αὐτὴ ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν φανερώνει τὴν ἀγάπη μας γι' Αὐτὸν και μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἀγαπητικὴ κοινωνία μὲ τὴν Ἁγία Τριάδα και τοὺς ἀδελφούς μας ἐν Κυρίῳ. Πρόκειται γιὰ μία διαδικασία ταυτοποίησης (ταυτοποιητικὴ λειτουργία) και μεταφορᾶς.

Ἀγαπητικὴ κοινωνία

Ἡ ἀγάπη, πού εἶναι ἡ βάση αὐτῆς τῆς ἀγαπητικῆς κοινωνίας, ἐνεργεῖται και τὶς ἐνεργειές της τὶς γνωρίζουμε κατὰ τρόπο ἐμπειρικό-ἐνεργητικό αὐτῆς τῆς ἀγάπης, πού νὰ περιλαμβάνει βασικὲς και θεμελιώδεις ὀψεις (δείκτες), οἱ ὁποῖες νὰ μποροῦν νὰ υλοποιηθοῦν στήν καθημερινὴ πρακτικὴ τῶν διανοητικῶν σχέσεων. Ἐνα τέτοιον ὄρισμό ἀγάπης τολμοῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι τὸν προσφέρει ὁ ἕμνος τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στήν Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολή (ιβ' 31 - ιδ' 1).

Ἄν θελήσουμε τώρα νὰ ἀναλύσουμε προσεκτικὰ τὸν ὄρισμό αὐτὸ θὰ διαπιστώσουμε γνωρίσματα (δείκτες) τῆς ἀγάπης, πού εἶναι δυνατὸ νὰ ἀναχθοῦν σὲ ὁμάδες και κατηγορίες πού διακρίνονται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Διαφοροποιοῦνται, δηλαδή, σὲ ἐπὶ μέρους στάσεις ἀγάπης, πού κάθε μιά τους μᾶς προσανατολίζει πρὸς συγκεκριμένη και διαφορετικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ ἄλλου ἀτόμου, ὅπως γιὰ παράδειγμα:

α) Μὲ μετάθεσή μας στὴ θέση του γιὰ νὰ συγχάριουμε μὲ τὴν πρόοδο ἢ νὰ μὴ χαίρομαστε μὲ τὴν ἀδικία πού γίνεται εἰς βάρος τῶν ἀγαπημένων προσώπων.

β) Μὲ τὴν ἀνάδειξη και τὴν προβολή του σὲ μία ἑτεροκεντρικὴ κατεύθυνση ἀπὸ μέρους μας, κατὰ τὴν ὁποία συγκεντρώνουμε τὴν προσοχή μας σ' αὐτὸν και ἐπιζητοῦμε τὸ καλὸ του. Ἐφόσον ἡ προσοχή μας εἶναι στραμμένη πρὸς τὸν ἄλλο και τὴν προβολή του δὲν ὑφίστανται περιθώρια ἐπάρσεως και ἐπιδείξεως ἀνωτερότητας, ζήλειας ἢ φθόνου.

γ) Μὲ τὴν ἀποδοχή τοῦ ἄλλου στήν ἐλλειμματικὴ και ὑπολειπόμενη διάσταση τῆς συμπεριφορᾶς και τοῦ εἶναι του. Τότε, ὄχι μόνο μακροθυμοῦμε, ὑπομένομε, καλύπτουμε καταστάσεις πού ἀνάγονται στὸ παρελθόν· ὄχι μόνο δὲν λαμβάνουμε ὑπόψη τὸ κακὸ πού ὁ ἄλλος προξενεῖ γιὰ νὰ ρυθμίσουμε τὴ στάση μας τώρα, ἀλλὰ ἐμπιστευόμαστε και ἐλπίζουμε στὸ μέλλον τοῦ ἀγαπημένου προσώπου.

Συγκεντρωμένα ὅλα τὰ κατὰ θετικό ἢ ἀρνητικό τρόπο διατυπωμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ἀγάπης συνοψίζονται σὲ δύο ρήματα, πού τὸ καθένα ἐγκαινιάζει ἓνα πρόγραμμα ζωῆς: ἡ ἀγάπη «χρηστεύεται», ἡ ἀγάπη «οὐκ ἀσχημονεῖ» πράττει, δηλαδή κάθετι πού εἶναι ἀγαθὸ και ἀποφεύγει κάθετι τὸ ἄσχημο. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ὁδηγεῖ, ὅπως διαπιστώσαμε, σὲ στάσεις και δράσεις ὑποδοχῆς και ἐν γένει φιλοξενίας ἀνάλογες ἐκείνων πού προτείνει ἡ οὐμανιστικὴ ψυχολογία ὅπως τῆς κατανόησης, ἀνοχῆς, σεβασμοῦ και παραδοχῆς. Στηριζεῖ δηλαδή σχέσεις πού προϋποθέτουν και βασίζονται στὴ συγχώρηση και οἰκοδομοῦν ἓναν πολιτισμὸ τῆς συγγνώμης.

Οί ἀρετές και ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς

Ἄν ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης εἶναι μία στέρεη και βέβαιη βάση διαμορφώσεως ἡθους, ἐξίσου διαμορφωτικές ἡθους εἶναι ἐκεῖνες οἱ ἀρετές πού συμβάλλουν στήν οἰκοδόμηση τοῦ οἴκου τῆς ψυχῆς. Ἐδῶ βρισκόμαστε σ' ἓνα εἶδος συμπεριφορῶν πού διαμορφώθηκαν και ἀναπτύχθηκαν ἰδιαίτερα στοὺς ἀσκητές και τοὺς μοναχοὺς χωρὶς νὰ ἀποτελεῖ και ἀποκλειστική τους ἰδιαιτερότητα. Μιλᾶμε γιὰ ἐκεῖνες τὶς ιδιότητες πού ὄχι μόνο μποροῦν νὰ συμβάλουν στήν ἀτομική μας πνευματική πρόοδο ἀλλὰ μποροῦν ν' ἀξιοποιηθοῦν στήν ὑγιή οἰκοδόμηση διανθρωπίνων σχέσεων μεταξύ κοινωνιῶν και κρατῶν. Τὶς ἀναπτύσσει ὁ Ἀβδᾶς Δωρόθεος μὲ τρόπο ἀριστοτεχνικό. Ἡ ἐφαρμογή της ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν εὐρηματικότητά μας και τὴν διάθεσή μας νὰ ἐργαστοῦμε πολυεπίπεδα. Ἔτσι γιὰ νὰ χτιστεῖ ἓνα σπίτι χρειάζεται νὰ ὑπάρχει τὸ θεμέλιο, πού στήν προκειμένη περίπτωση εἶναι ἡ πίστη. Θὰ χρειαστοῦν ὅμως και λίθοι πού εἶναι ἡ ὑπακοή, ἡ μακροθυμία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ συμπάθεια, ἡ κοπή θελήματος, ἡ πραότητα. Ἄλλ' αὐτὲς οἱ πέτρες γιὰ νὰ στηριχτοῦν χρειάζονται και γωνιές πού εἶναι ἡ ὑπομονή και ἡ ἀνδρεία. Δὲν ἀρκοῦν μόνο οἱ γωνιές πρέπει ἡ μιὰ πέτρα γιὰ νὰ δέσει μὲ τὴν ἄλλη νὰ μπεῖ ἀνάμεσά τους και πηλός (λάσπη) πού εἶναι ἡ ταπεινώση. Ἄλλ' ἀπαιτοῦνται και ἱμαντώματα (σενάζια) πού τὰ ἀποτελεῖ ἡ διάκριση. Ἔτσι ὥστε ἡ οἰκοδομὴ νὰ δεχθεῖ τὴν στέγη πού εἶναι ἡ ἀγάπη. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ περιστεφανώσουμε τὸ δῶμα μὲ ταπεινώση γιὰ νὰ μὴ πέσουν κάτω τὰ παιδιά, δηλαδή οἱ λογισμοὶ πού γεννιοῦνται στήν ψυχὴ. Πὰ νὰ τὰ καταφέρουμε ὅλα αὐτὰ δὲν χρειάζονται μόνο τὰ ὑλικά πού μέχρι τώρα ἀναφέραμε. Χρειάζεται κι ὁ οἰκοδόμος νὰ εἶναι τεχνίτης και νὰ γνωρίζει τί κάνει.

Θὰ ἦταν πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ βλέπαμε πῶς ὅλες αὐτὲς οἱ ἀρετές θὰ μποροῦσαν νὰ βροῦν τὴν ἐφαρμογή τους στὶς σχέσεις μεταξύ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως και τῶν ὑπολοίπων πού συναλλάσσονται μὲ αὐτήν.

Λογισμοὶ και πάθη

Βοήθεια γιὰ τὴν οἰκοδόμηση ἐνός ἡθους συνιστοῦν αὐτὸ πού ὀνομάζουμε στήν πνευματικὴ παράδοση τῶν Εὐαγγελίου, Κασσιανοῦ, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου κακίες και πάθη τῆς ψυχῆς πού εἶναι

πρὸς ἀποφυγὴν. Καὶ αὐτὲς δὲν περιορίζονται στὸ ἀτομικὸ ἀλλ' ὑπερβαίνουν και διαβαίνουν στὸ (διά) προσωπικὸ και κοινωνικὸ.

Τὰ πάθη ἀπὸ μία γενικὴ ἄποψη ἐμφανίζονται ὡς ἐσωτερικὲς δυνάμεις ἢ κινήσεις τῆς ψυχῆς. Τὰ πάθη καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι κακά. Μποροῦν νὰ μεταμορφώνονται σὲ κακὰ ἢ ἀγαθὰ σύμφωνα μὲ τὴν χρῆση πού κάνει τὸ ἄτομο. Οὐσιαστικὰ ἀφοροῦν σὲ μιὰ διάθλαση τῆς ἐπιθυμίας στήν ψυχοσωματικὴ τῆς ἐνεργοποίηση.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ διαγράψουμε τὴν ἱστορία και τὴ γένεση αὐτῶν τῶν πονηρῶν λογισμῶν και τῶν παθῶν τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς (ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ) διέφερε ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχὲς και τὰ συνέχουν μάλιστα και μὲ τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα. Στὴν ἀντίληψη τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἀρετές ἐκπροσωποῦσαν τὴ θετικὴ πτυχή αὐτοῦ πού τὰ πάθη παρουσίαζαν τὴν ἀρνητικὴ. Ἐὰν τὰ πάθη συνιστοῦν μιὰ παθολογία τοῦ ἀτόμου, οἱ ἀρετές ἀποκάλυπταν μιὰ κάποια ὑγεία και τὴν πορεία πρὸς τὴν τελειότητα.

Τὰ ὀκτῶ πάθη ἢ οἱ ὀκτῶ πονηροὶ λογισμοὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: ἡ γαστριμαργία, ἡ πορνεία, ἡ φιλαργυρία, ἡ λύπη, ἡ ὀργή, ἡ ἀκηδία, ἡ κενοδοξία και ἡ ὑπερηφανία. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διακρίνουν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς εἰσχωρήσεως ἐνός κακοῦ λογισμοῦ στήν καρδιά ὅπως τὴν προσβολή, τὸν συνδυασμὸ, τὴν συγκατάθεση, τὴν πάλη, τὴν αἱμαλωσία και τὸ πάθος πού εἶναι ἡ δραστηριοποίηση τοῦ λογισμοῦ. Μιὰ ἔννοια πού ἐπανέρχεται συχνὰ στήν πνευματικὴ φιλολογία εἶναι ἐκείνη τῆς ἀπαθείας. Ἡ ἀπάθεια «δὲν συνίσταται στὸ νὰ μὴν αισθάνεσαι τὰ πάθη ἀλλὰ νὰ μὴν τὰ ἀποδέχεσαι» (Ἰσαὰκ ὁ Σύρος). Τὰ πάθη ἐταξινομοῦντο συνήθως σύμφωνα μὲ τὴν τριμερὴ διαίρεση τῆς ψυχῆς.

Θὰ παρουσίαζε ἐνδιαφέρον νὰ βλέπαμε αὐτὰ τὰ πάθη ὄχι μόνο πῶς εἰσέρχονται και διαμορφώνονται στὸν καθένα μας ἀτομικὰ ἀλλὰ και πῶς διαπλέκονται στὴ σημερινὴ μας κοινωνικὴ πραγματικότητα και συνιστοῦν περίπου αὐτὸ πού ὁ Konrad Lorenz ὀνομάζει ὀκτῶ θανάσιμα ἁμαρτήματα τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Τὸ ἐρώτημα εἶναι πῶς αὐτὰ τέλος πάντων τὰ ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ θανάσιμα ἁμαρτήματα μποροῦν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὰ ἑπτὰ ἀναστάσιμα θαύματα στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ ποιητὴς (Γ. Θέμελης).

(Συνεχίζεται)

ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΤΗΤΑΣ «Η ΠΑΡΕΑ ΜΑΣ»

Του Παν.σ. Ἀρχιμ. κ. Γερμανοῦ Κομνηνοῦ, καθηγητοῦ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΤΗΤΑΣ «Η ΠΑΡΕΑ ΜΑΣ», τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πολυανῆς, Κιλκισίου καὶ Ἀγίου Ἀθανασίου, βρίσκεται στὸ κέντρο, στὴν καρδιά τῆς πόλεως Κιλκίς.

Ἐπίσημα ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ ἀπὸ τὴν 1η Μαρτίου 1992, μὲ τὶς εὐχὲς καὶ εὐλογίες τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη μας κ. Ἀποστόλου,

κατόπιν εἰσηγήσεως καὶ προτάσεως τοῦ Παν.σ. Ἀρχιμ. π. Γερμανοῦ Κομνηνοῦ, Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ καθηγητοῦ τοῦ 2ου Γυμνασίου Κιλκίς, πού ἔχει τὴν ἐπίβλεψη, φροντίδα καὶ ὑπευθυνότητα τῆς λειτουργίας του.

Ἐγίνε γιὰ μαθητὲς μεγάλων τάξεων Δημοτικῶν Σχολείων, Γυμνα-

υῖαίνουσα χριστιανικὴ Ὁρθόδοξη διδασχὴ καὶ νοουθεσία.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μεγάλες διόροφες αἴθουσες, κατάλληλα στολισμένες ἀπὸ τὰ παιδιά, πού οἱ διαστάσεις τῆς κάθε μιᾶς εἶναι 6x25 μ., δηλαδὴ συνολικὸ ἐμβαδὸν 300 τ.μ.

Στὴ μιὰ αἴθουσα ὑπάρχουν τὰ παιχνίδια γιὰ τοὺς μεγάλους (τέσσερα μπιλιάρδα καὶ ἓνα ἀμερικάνικο μὲ τρύπες, καρμπολά, ἔφτὰ ποδοσφαιράκια, ἔφτὰ ἠλεκτρονικά, δύο πίνγκ-πόνγκ, δύο ἔγχρωμες τηλεοράσεις μὲ βιντεοκασέτες θρησκευτικοῦ, ἔθνικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ψυχαγωγικοῦ περιεχομένου). Στὴν ἄλλη αἴθουσα ὑπάρχουν ἄφθονα ἐπιτραπέζια παιχνίδια, ὅπως Jenga, Mega Quiz, Σκάκι, Τάβλι, Ντάμα, Φιδάκι, Γκρινιάρης, Κρεμάλα, Uno Power, Stratego Memory, Λεξόραμα, Ἔργα Τέχνης, Σκόρ 4, τὸ Παιχνίδι τῆς Ζωῆς, Μάντεψε Ποιός; Scrabble καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐπίσης ὑπάρχει Γραφεῖο καὶ αἴθουσες γιὰ διάλογο καὶ συζήτηση ἐπὶ θεμάτων πού ἀπασχολοῦν τοὺς νέους καὶ τὶς νέες, γιὰ ἐξομολόγηση καὶ γιὰ κύκλους μελέτης Ἀγίας Γραφῆς καὶ πατερικῆς σοφίας.

Συμπερασματικὰ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ κατάλληλη ψυχαγωγία εἶναι ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος καὶ ἀποδεδειγμένος τρόπος προσελκύσεως καὶ συγκεντρώσεως νέων.

Ἵστερα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τὸ φροντιστήριο, τὶς ἕντες γλώσσες, τὴ μελέτη..., ὡρες ξεγνοιασιάς στὸ Κέντρο «Ἡ παρέα μας».

Καὶ μιὰ παρτίδα σκάκι, κίνηση «μάτ» στὴν ψυχαγωγία...

Στιγμὲς ἀνέμελου παιχνιδιοῦ στὸ Κέντρο Νεότητος.

Μπροστὰ στὰ ἠλεκτρονικά παιχνίδια νεαρὲς μαθήτριες κινηγοῦν τὸ μεγάλο «σκόρ».

σίων, Λυκείων, ἀκόμη καὶ γιὰ φοιτητὲς καὶ ἐργαζόμενους νέους.

Ὁ σκοπὸς του εἶναι ψυχαγωγικός, παιδαγωγικός, κοινωνικός, ἐποικοδομητικός, ψυχοφελῆς καὶ σωστικός. Εἶναι νὰ ἐπιτύχει «τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου».

Κάθε ἀπόγευμα καὶ βράδυ πού λειτουργεῖ, συγκεντρώνει 150-200 νέους καὶ νέες, πού βρίσκουν αὐτὸ πού θέλουν καὶ συνάμα τὴν

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος προεξάγει τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς θείας λειτουργίας στὸν Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν στὶς 23 Μαΐου μαζί με τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλο. Τὸ στιγμιότυπο ἀπὸ τὴ «μεταβολὴ» τῶν Τιμίων Δώρων (Φωτ. Ἀριστείδη Πανώτη).

Ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὴν Ν. Φιλαδέλφεια (Μαΐου 1999) (Φωτ. Χρ. Μπώνη).

Φωτογραφία Στιγμιότυπο

Ἀπὸ τὸ ἐπίσημο πρόγευμα πού παρέθεσε ὁ Γενικός Πρωθυπουργὸς πρὸς τιμὴν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διακρίνονται ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλος, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Κ. Σημίτης καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωαννίνων κ. Ἰωάννης.

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου στὴ Μυτιλήνη (19-20 Ἰουνίου 1999) (Φωτ. Χρ. Μπώνη).

Φιλικά τυπα

Άπο τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐκκλ. Πνευματικοῦ Κέντρου στὰ Πετράλωνα (9 Μαΐου 1999) (φωτ. Χρ. Μπόνη).

ἡς Δημοκρατίας κ. Κωστῆς Στεφανόπου-
χη κ. Βαρθολομαίου. Στὴν ἀναμνηστικὴ
ῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος,
τερικῶν κ. Γρ. Νιώτης (Φωτ. Χρ. Μπόνη).

Παλλαϊκὴ ὑποδοχὴ ἐπιφύλαξε ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων στὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰ-
κουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης τῆς κ. Θεόκλητος
τὸν προὐπάντησε στὴν Πρεβεζα. Στὴ φωτογραφία μας διακρίνεται καὶ ὁ Σεβ.
Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέξης κ. Μελέτιος (Φωτ. Ἄρ. Πανώτη).

Άπο τὴν ἐπίσκεψη τοῦ
Παναγιωτάτου στοῦ Γηροκομεῖο
Ἄθηνων. Διακρίνονται
ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἄθηνων
καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Χριστόδουλος, ὁ Σεβ.
Μητροπολίτης Σταγῶν καὶ
Μετεώρων κ. Σεραφεῖμ κ.
ὁ Μ. Λογοθέτης - Μ. Εὐεργέτης
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου
κ. Παν. Ἀγγελόπουλος
(Φωτ. Χρήστου Μπόνη).

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ,
Δ/ντοῦ Οἰκονομικῶν τοῦ Ρ/Σ

«Συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ...
Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται
ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ» (Β΄ Τιμ. 2,6).

Η βίωση τῶν λόγων αὐτῶν δημιουργεῖ τις ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, ἀφοῦ ὁ ἀγώνας τοῦ κάθε πιστοῦ, ἀποδαίνει ἀγώνας ἀθλήσεως κατὰ Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστᾷ ἱκανὸν νὰ μετέχει εἰς τὸ κατὰ Θεὸν ζῆν. Ἔτσι ἀποδαίνει ἱκανὸς νὰ βιώνει τὴ χριστιανικὴ του ταυτότητα καὶ νὰ ἀναδεικνύεται μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ μυστήριό τῆς παρουσίας καὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. Ὁ χριστιανός, στέκοντας στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, ἀγωνιζόμενος μέσα στὰ ὄρια τῶν δυνατοτήτων του, παίρνει τὸν κόσμο ἀπὸ τὸ Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο καὶ ἀναμένει τὴ δίκαιη ἀνταπόδοση.

Τὸ «συγκακοπαθεῖν» μὲ τὸ Χριστὸ εἶναι ἰδιαίτερη τιμὴ γιὰ τὸ χριστιανό. Τὸ μαρτυρεῖν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκόμη πιὸ κεφαλαιώδους σημασίας. Τὸ μαρτύριο εἶναι ὁ ἀγώνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν μέσα στὸν κόσμο. Ὁ αὐθεντικὸς χριστιανὸς εἶναι σὲ κάθε στιγμή ὁ μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ποὺ μὲ τὴ θυσία τῆς προσωπικῆς ζωῆς, βεβαιώνει τὴν ταυτότητα τῆς θεότητας τοῦ Υἱοῦ καὶ Σω-

τήρος. Βέβαια ἡ ἐννοία τῆς θυσίας δὲν ταυτίζεται κατ' ἀνάγκη μὲ τὴ μαρτυρικὴ θυσία. Ἡ θυσία στὴ χριστιανικὴ διδασκαλία ἔχει πολὺ-πλευρῆ ἐρμηνευτικὴ διάσταση.

Εἶναι ἐν πολλοῖς ὁ ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῶν παθῶν, ἡ ἀπάρνηση τοῦ κόσμου, ἡ μίμηση τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἐξάλλου γνωστὴ ἡ προτροπὴ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου πρὸς ὅλους μας. «Μιμηταί μου γίνεσθε». Νόμιμη λοιπὸν ἀθλήση ἢ Χριστομίμητη ζωὴ μας. Νόμιμος καὶ δίκαιος ἔπαινος ἢ ἐσχατολογικὴ μας κατάληξις εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς τοῦ Πατρὸς.

Ἀγωνιζόμενος ὁ χριστιανὸς προχωρεῖ πρὸς τὸ Θεό του μέσα ἀπὸ ἓνα δρόμο γνωστὸ πρὸς αὐτόν, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν ἀνέκφραστη καὶ παντουργὸ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο κατευθύνει τὸν ἄνθρωπο πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Ἀγωνιζόμενος καὶ συγκακοπαθώντας μὲ τὸ Χριστὸ ὁ πιστός, καθαρίζεται ἀπὸ τὰ πάθη, δέχεται στὸν ἐσωτερικὸ πνευματικὸ του κόσμο φωτισμούς καὶ ἐλάμψεις, γίνεται καθαρὸς στὴν καρδιὰ καὶ καθίσταται ἱκανὸς νὰ γευτεῖ τὴ μακρότητα τῶν ἐσχάτων, πετυχαίνοντας τὴ συνδιαλλαγὴ γῆς καὶ οὐρανοῦ.

Ἀγωνίζεται, λοιπόν, ὁ χριστιανός. Μετέχει στὸν ἀγώνα γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὸ στεφάνι τῆς νίκης. Καὶ στέφεται νικητής. Εἶναι ὁμως εὐκόλοος ὁ ἀγώνας; Ὅχι βέβαια.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία προβάλλει ὡς παράδειγμα τοὺς ἁγίους πατέρες, μάρτυρες, ὁμολογητές, ὁσίους.

Οἱ ἅγιοι, ὁδοδεῖκτες τῆς πορείας μας στὴν πνευματικὴ μας τελείωση εἶναι οἱ παράκλητοι τῶν χριστιανῶν σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ γιὰ ποικίλα θέματα ἀφοῦ ἔχουν ἐν ἑαυτοῖς τὸν Παράκλητο.

Ὁ πιστὸς κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο γίνεται κοινωνὸς τοῦ Θεοῦ, χρηματίζει τέκνο φωτὸς καὶ μετέχει στὴν αἰδία δόξα τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ἅγιοι εἶναι φῶτα θεουργικὰ κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ καὶ ἡ παρησία τους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδιαμφισβήτητη καὶ συνεχής.

Οἱ μάρτυρες προσφέρουν τὴ μαρτυρία τῆς πίστεως ποὺ καθιερώνεται μὲ τὸ μαρτύριο, μὲ τὴ μαρτυρία τοῦ αἵματος. Στὰ πλαίσια τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ μάρτυρας κακοπαθεῖ μμούμενος τὸν Κύριο, καθὼς ὁ ἴδιος ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητο καὶ αἰώνιο πρότυπο μάρτυρος.

Ἔτσι ὁ μάρτυρας καθίσταται ἅγιος, ἀφοῦ τύποις καὶ οὐσία ἀνήκει στὸ Θεό.

Ἔτσι κάθε φορὰ πὺν ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴ μνήμη ἁγίου, παρέχει τὴ δυνατότητα σὲ ὅλους μας νὰ γνωρίσουμε τὸν ἅγιο, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὴ δυνατότητα τιμώντας τον, νὰ τὸν μιμούμεθα. Τότε μόνο ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης του ἀποδαίνει οὐσιαστικὸς καὶ καρποφόρος. Διαβάζουμε στὸν ἱερὸ Εὐαγγελιστὴ, τὸν ἐπιστήθιο καὶ ἠγαπημένο τοῦ Θεανθρώπου, νὰ μεταφέρει πρὸς ὅλους ἐμᾶς τὴ θεοδίδακτη ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία «ἐξω βάλλει τὸν φόβον» καὶ ὅσους δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου.

Καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν κόσμο. Κατοικοῦν στὸν κόσμο, ἀλλὰ ὡς πάροικοι καὶ παρεπίδημοι ἀφοῦ «οὐκ ἔχουσιν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦσι». Καὶ οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, πρωτεύοντως σὲ σχέση μὲ ἐμᾶς τοὺς ὑπόλοιπους, ὄχι μόνο ἐπεξήτησαν τὴ μέλλουσα, ἀλλὰ θεηγόροι ὀπλίτες τοῦ

Χριστοῦ, ἀγωνίσθηκαν τὸν καλὸ ἀγώνα, στέφθηκαν μὲ τὸν ἀμαράντινο στέφανο τῆς δόξας, κατέστησαν φίλοι τοῦ δικαιοκρίτου καὶ ἐτάζοντες νεφροὺς καὶ καρδίας Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σήμερα, ἅγιοι ὄντες, πρεσβεύουν ὑπὲρ ἡμῶν.

* * *

Τοιοῦτος ἀθληφόρος ὀπλίτης, ζηλωτὴς τοῦ καλοῦ κατὰ Χριστὸν ἀγῶνος καὶ ὁ ἑορταζόμενος στίς 27 Ἰουλίου ἅγιος Παντελεήμων, ὁ ἱατρὸς ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ.

Ἀποκλήθηκε ἐπάξια Παντελεήμων, διότι ἐφάρμοσε τὴ φιλανθρωπία καὶ γεμάτος ἀρετῆ καὶ εὐσέβεια ἀναδείχθηκε στὴ συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας στεφανηφόρος καὶ ἀήττητος στρατιώτης τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἅγιος Παντελεήμων γεννήθηκε στὴ Νικομήδεια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ πατέρα εἰδωλολάτρη, τὸν Εὐστόργιο, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἀσπάσθηκε τὸ Χριστιανισμό, καὶ μητέρα χριστιανή, τὴν Εὐδούλη, ἡ ὁποία καταγόταν ἀπὸ εὐσεβὴ οἰκογένεια.

Διδάχθηκε τὴν ἱατρικὴ ἀπὸ τὸν Εὐφρόσυνο, κατηχήθηκε δὲ στὸ Χριστιανισμό ἀπὸ τὸν πρεσβύτερο Ἐρμόλαο.

Θεράπευσε ὡς ἱατρὸς θαυματουργικῶς κάποιον τυφλό, ὁ ὁποῖος ὅταν ὀδηγήθηκε ἐνώπιον τοῦ βασιλιᾶ Μαξιμιανοῦ εὐθαρσῶς ὁμολόγησε τὴν ἰασὴ του ἀπὸ τὸν Παντολέοντα (ἔτσι λεγόταν τότε ὁ ἅγιος) καὶ θανατώθηκε.

Στὴ συνέχεια καλεῖται ὁ ἅγιος, ὁ ὁποῖος ὁμολογεῖ τὴν πίστη του στὸ Χριστὸ καὶ ὑποβάλλεται σὲ φρικτὰ καὶ ἀνήκουστα μαρτύρια.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπομένει ὁ ἅγιος μὲ θαυμαστὴ καρτερία καὶ ἐξοργίζει τοὺς βασανιστὲς του. Κατὰ τὴ διάρκειά του μαρτυρίου του, ἀκούεται φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ νὰ ἀποκαλεῖ αὐτὸν Παντελεήμονα, ἀντὶ τοῦ Παντολέοντος.

Μὲ θαυματουργὸ τρόπο καθὼς ἐπιχειρεῖται ἢ θανάτωσή του μὲ ξίφος, τὸ ξίφος λιώνει σὰν κερὶ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βασανιστὲς του πιστεύουν στὸ Χριστό. Μετὰ ἀπὸ λίγο διάστημα ὁ ἅγιος ἀποτεμένεται τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ παράδοσή ἀναφέρει, ὅτι ἀντὶ αἵματος ἔτρεξε γάλα

καὶ ἡ ἐλιά, στὴν ὁποία κατὰ τὴ διάρκεια τῶν βασιανιστηρίων του ἦταν δεμένος, καρποφόρησε ἐκτὸς ἐποχῆς.

Ἔτσι τιμᾶ ὁ Θεὸς τοὺς πιστοὺς του μέχρι καὶ θανάτου.

Ὁ ἅγιος Παντελεήμων ἀνάλωσε τὴ ζωὴ του γιὰ χάρι τῶν συνανθρώπων του.

Δέχθηκε τὴ χάρι τῶν ἰαμάτων ἀπὸ τὸν δωρεοδότη Χριστὸ καὶ τὴ μετέδωσε πρὸς ὅλους ἀφιλοκερδῶς.

Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε χριστομίμητη. Ἔτσι σήμερα ἐμεῖς καλοῦμαστε νὰ μιμηθοῦμε τὸν ἅγιο, ὁ ὁποῖος, ὄχι μόνο συνεχίζει νὰ παρέχει ἰάσεις, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύει ἀδιαλείπτως στὸν Κύριο γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ὁ ἅγιος Παντελεήμων ἀγωνίστηκε τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸ, μαρτύρησε γιὰ τὸ Χριστὸ του καὶ ὅπως τονίζει ὁ ἡμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας μας, «ἐν ὑψίστοις μετ' ἀγγέλων χορεύει, ἀντάξια τῶν πόνων του εἰληφῶς τὰ ἄνω βασίλεια».

Αὐτὰ ἀπολαμβάνει καθένας ἀπὸ ἐμᾶς, ὁ ὁποῖος ζεῖ καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνή.

Τὴ φωνὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία καλεῖ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀπόληψη τῆς Θείας Χάριτος, ἡ ὁποία ἀναπότρεπτα ὀδηγεῖ στὴν κατὰ Θεὸν σωτηρία.

Ὁ ἅγιος Παντελεήμων, θεραπευτὴς τῶν νοσούντων καὶ διώκτης τῶν παθῶν, ἀναδείχθηκε, ἀφοῦ ἀγωνίσθηκε τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καλὸ ἀγῶνα, σὲ φωστήρα τῆς οἰκουμένης καὶ ἀειλαμπῆ ἀστέρα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔκανε τὴ θεωρία πράξι ζωῆς κατὰ τὸ πατρικὸν «πράξις θεωρίας ἐπίδασις», κατίσχυσε

τοῦ διαβόλου καὶ ἀνεδείχθη στρατιώτης Χριστοῦ ἀκαθαίρετος, ἀθληφόρος γενναϊότατος καὶ καλλονὴ τῶν μαρτύρων.

Μὲ πρεσβυτικὴ καὶ θεόφρονα σύνεση καὶ εὐπρέπεια ψυχῆς ἐνδύθηκε τὸ Χριστό, κοσμήθηκε ἀπ' Αὐτὸν μὲ θεῖες ἀγλαΐες, δέχθηκε ὡς γῆ καλὴ καὶ εὐκαρπὴ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ καρποφόρησε ὁ ἴδιος «ὡς ἐχέφρων τὸ κρεῖττον ἐκλεξάμενος», καρπὸ ἑκατονταπλάσιο.

Νέκρωσε τὸ φρόνημα ἀπὸ τὶς ἐπήρειες τοῦ διαβόλου, ἐζώωσε θεοπνεύστως τὴν ψυχὴ του, ἀλλοίωσε τὸ ἄθεο πρόσταγμα τῶν τυράννων καὶ ἀπέβη «θεόφρων μεγαλέμπορος», ἀφοῦ ἄθλησε νομίμως καὶ κατενίκησε τὸν ἐχθρὸ.

Ἔτσι ἀπέβη μακάριος καὶ καλὸς καὶ ἀπολαμβάνει τὴν ἀποκείμενὴ στοὺς οὐρανοὺς γιὰ ὅλους μας ἐλπίδα.

Αὐτὴ τὴν ἐλπίδα ἐπιποθοῦμε ὅλοι μας. Ὁλοι ἐμεῖς, ποὺ σφραγιστήκαμε μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ καὶ προσδοκοῦμε τὴ βασιλεία Του.

Ὁλοι ἐμεῖς, ποὺ θεωροῦμαστε «ἀποσυνάγωγου», ἀλλὰ προσδοκοῦμε τὴ μακαρία στιγμή τῆς ὥρας ποὺ ἔρχεται, «ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ἑμᾶς,

δόξῃ λατρεῖαν προσφέρειν τῷ Θεῷ», κατὰ τὸ Θεολόγο Ἰωάννη.

Ὁλοι ἐμεῖς, ποὺ σήμερα ἀγαλλόμενοι στὴν ἐορτῇ τοῦ ἀγίου, τὸν παρακαλοῦμε.

Χάρισε σὲ μᾶς τὴν τόσο ἀπαραίτητη ὑγία ψυχῆς καὶ σώματος, γιὰ νὰ ἀποδοῦμε, σὺν Θεῷ, σκευὴ ἐκλογῆς Του καὶ νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ ἀκούσουμε τὴ μακαρία φωνὴ Του:

«Δοῦλοι ἀγαθοί, εἰσέλθετε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου». Ἀμήν.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Β'

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. **Εὐαγγέλου Σκορδά**, τ. Λυκειαρχου, Γεν. Γραμ. ΙΣΚΕ

Η περιφρόνηση τῶν ἀξιῶν φέρνει καὶ τὴν οἰκογενειακὴ διάσταση. Τὶς διαφορὲς ἀνάμεσα σὲ γονεῖς καὶ παιδιά. Οἱ γονεῖς ἀγωνίζονται νὰ περισώσουν τὸν κόπο τους, τὰ παιδιά βλέπουν μὲ ἄλλη διάσταση τὴ ζωὴ. Τὶς ἀξίες ποὺ προβάλλουν οἱ γονεῖς, τὰ παιδιά δὲν τὶς ὑπολογίζουν, ὅταν μάλιστα διαπιστώνουν ἀντιφάσεις στὴ ζωὴ τῶν γονέων τους. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ προκαλοῦνται συγκρούσεις μέσα στὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, ποὺ δημιουργοῦν μιὰ ἀσφυκτικὴ ἀτμόσφαιρα. Μὲ τὴν εἰλικρίνεια ποὺ χαρακτηρίζει σήμερα τοὺς νέους, εὐκολὰ σπᾶνε αὐτὴ τὴν ἀσφυκτικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ μέσο τῆς φυγῆς. Φεύγει ὁ νέος ἀπὸ τὴν δῆθεν κόλαση τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ φεύγοντας βρίσκει πολλὰς φορὲς μέσα στοὺς τεχνητοὺς παραδείσους τῶν ναρκωτικῶν καὶ τῆς ποικιλόμορφης διαφθορᾶς, τὴν πραγματικὴ κόλαση. Μόνος πιά ὁ νέος, χωρὶς φραγμὸ, βασανίζεται ἀπὸ τὸ σκληρὸ συναίσθημα τῆς μοναξιάς. Ζητᾷ διέξοδο στοὺς τόπους τῆς σύγχρονης νεανικῆς διασκέδασης, ὅπου παρὰ τοὺς ἔντονους ἤχους τῆς μουσικῆς, παρὰ τὸ πλῆθος νέων ποὺ τὸν περιβάλλουν, κουβαλάει τὸ τυραννικὸ συναίσθημα τῆς μοναξιάς, γιατί δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἐπικοινωνία προσώπων, ποὺ δὲν τὴ δρῆκε αὐτὴ τὴν ἐπικοινωνία οὔτε μέσα στὴν οἰκογένεια.

Ἡ διάσπαση τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητας, τὰ πολλὰ διαζύγια, ποὺ δημιουργοῦν μονογαμικὲς οἰκογένειες ἢ συμβίωση μὲ πρόσωπα ποὺ δὲν εἶναι φυσικοὶ γονεῖς, προκαλοῦν διχασμὸ στὴν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀπογοήτευση γιὰ τὴν ἀξία τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Αὐτὸ τὸ πικρὸ συναίσθημα, ὕστερα μάλιστα καὶ ἀπὸ μιὰ ἐλευθέρια ζωὴ, κλονίζει τὴν πίστη στὸ θεσμὸ τοῦ γάμου. Ἐδῶ πέφτει ἡ τεράστια εὐθύνη τῶν μεγαλύτερων. Ἐμεῖς οἱ μεγάλοι δημιουργήσαμε τὸν κόσμο, ποὺ προβληματίζει σήμερα τὰ παιδιά μας. Καὶ ἂς μὴ προσπαθοῦμε μὲ ἀντάλλαγμα τὶς πλούσιες ὑλικὲς παροχὲς πρὸς αὐτὰ νὰ ἀντισταθμίσουμε τὴν ἀγάπη καὶ τὴν στοργὴ μᾶς δεμένης πνευματικῆς οἰκογένειας. Τὸ χρῆμα μόνο δὲν δίνει τὴ χαρὰ, ἀλλὰ δημιουργεῖ τοὺς περισσό-

τερους κινδύνους, ὅταν λείπει ἡ θερμὴ ψυχικὴ οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα. Σήμερα στὴν οἰκογένεια πρέπει νὰ ὑπερισχέει ὁ διάλογος, ἡ συζήτηση, ἡ διαφάνεια, ἀπαραίτητα στοιχεῖα ποὺ κρατοῦν τὰ μέλη τῆς δεμένα. Οἱ νέοι σήμερα βρίσκονται σὲ σκληρὲς καταστάσεις. Ἡ ἀποξένωση πολλῶν, ἡ μοναξιά, οἱ κακὲς ἀνθρώπινες σχέσεις, ὁ κλονισμὸς τῆς ἐσωτερικῆς ἰσορροπίας, τὸ ἄγχος, ἡ ἀνασφάλεια ποὺ νιώθουν γιὰ τὸ μέλλον, τοὺς ὀδηγοῦν σὲ ἀδιέξοδες διεξόδους. Τὰ ναρκωτικά ἢ ἔκλυση τῶν ἠθῶν, γιὰ τὸ πλῆθος τῶν νέων δὲν εἶναι μιὰ φυσικὴ κατάσταση, ἀλλὰ φυγὴ ἀπὸ τὴ δύσκολη πραγματικότητα. Εἶναι σύγχρονες μορφὲς δουλείας, παρὰ τὶς διακηρύξεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἀκόμη καὶ ἡ σύγχρονη μουσικὴ τῆς νεολαίας τῆς Ρὸκ καὶ Πὸπ περιέχει στοιχεῖα ἀγανάκτησης καὶ διαμαρτυρίας στὸ κατεστημένο. Θὰ ἀναφερθῶ καὶ στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης. Μέχρι τὶς 5 τὸ ἀπόγευμα εἶναι ἀνεκτὴ ἡ Τηλεόραση. Μετὰ οἱ περισσότερες ἐκπομπὲς σπᾶνε τὸ φράγμα τῆς σωφροσύνης. Τὰ παιδιά μας μὲ τὴν προβολὴ τοῦ ἐγκλήματος, τῆς ποικιλόμορφης διαφθορᾶς, ποιοὶ τὰ σκέπτονται;

IV. Ὅταν ὑπάρχουν τόσες φθοροποιὲς προκλήσεις εἶναι δυνατὸ νὰ κατηγοροῦμε τοὺς νέους; Ἰδιαίτερα ἡ ἑλληνικὴ νεολαία στὴν ψυχὴ τῆς δὲν εἶναι διεφθαρμένη. Ἐχει πολλὴ ἀγνότητα καὶ καθαρότητα. Πρῶτιστα περιμένουν νὰ τοὺς δώσουμε οἱ μεγαλύτεροι. Ποιὰ ὅμως εἶναι σήμερα τὰ πρότυπα; Ὑπάρχουν; Ὅφειλουμε γονεῖς, ἐκπαιδευτικοί, πολιτικοί, ἐκπρόσωποι κοινωνικῶν θεσμῶν, ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες, νὰ σκύψουμε μὲ ἀγάπη καὶ κατανόηση πάνω στὰ προβλήματα τῶν σύγχρονων νέων. Νὰ ἀποδείξουμε, πὼς οἱ ἰδέες καὶ οἱ ἀξίες τῆς ζωῆς, δὲν εἶναι ἓνας στυγνὸς βερμπαλισμὸς καὶ ἓνα προπέτασμα, πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο κρύβουμε τὶς ἀντιφάσεις καὶ ἀσυνέπειές μας. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος ἄρχισε μιὰ ζωντανὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴ νεολαία μὲ γλώσσα κατανοητὴ καὶ εἰλικρινή. Τὴν εἰλικρίνειά μας σήμερα ζητοῦν οἱ νέοι.

Ὁ Μακαριώτατος υἱοθέτησε τὴν ἴδρυση Νεανικῶν Κέντρων στὶς Ἐνορίες, στὶς μικρὲς αὐτὲς ἐκκλησια-

στικὲς κοινωνίες. Ἦδη ὁ Μακαριώτατος προχώρησε στὴν ἴδρυση 111 Σχολῶν καὶ Φροντιστηρίων μὲ πολὺ-πλευρα προγράμματα. Συγκεκριμένα, στὶς Ἐνορίες τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς λειτουργοῦν 21 Σχολὲς Βυζαντινῆς μουσικῆς, 16 Σχολὲς Ἀγιογραφίας, 21 Σχολὲς παραδοσιακῶν χορῶν, 17 Σχολὲς χορωδιακῆς μουσικῆς, 7 Σχολὲς ζωγραφικῆς καὶ χειροτεχνίας, μία Σχολὴ ἐλεύθερου καὶ γραμμικοῦ σχεδίου, 2 Σχολὲς θεάτρου, 15 τμήματα φροντιστηριακῶν μαθημάτων καὶ ἀκόμη 25 συνάξεις φοιτητῶν καὶ νέων ἐπιστημόνων μὲ διαλόγους «ἀνοιχτῆς καρδιάς».

Ὁ Μακαριώτατος, ὡς στοργικὸς πνευματικὸς πατέρας, θὰ πρωτοστατεῖ γιὰ μιὰ ὀλοκληρωμένη καθοδήγηση τῶν ὑπευθύνων Ἐφημερίων καὶ τῶν λοιπῶν στελεχῶν. Φυσικά, ὅλοι μας θὰ σταθοῦμε δίπλα του. Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὶς Ἐνορίες τῆς μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ δώσει τοὺς κατάλληλους χώρους γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου τῶν νέων μέσα σὲ ποικίλες μορφωτικῆς, πολιτιστικῆς καὶ ἀκόμη ψυχαγωγικῆς δραστηριότητες. Τὰ νεανικὰ κέντρα βοηθοῦν στὴν καλλιέργεια τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, πὺν ἀπομακρύνουν τὸ σκληρὸ συναίσθημα τῆς μοναξιάς. Βέβαια, χρειάζονται ἱκανὰ καὶ κατάλληλα στελέχη. Οἱ ἱκανοὶ ἐφημέριοι μποροῦν νὰ βοηθοῦν, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ

ἐπαρκέσουν σ' ἓνα τεράστιο καὶ πολὺπλευρο ἔργο γιὰ τὴ νεότητα. Ἐδῶ θὰ τονίσουμε πόσο χρήσιμοι μποροῦν νὰ ἀποβοῦν μὲ τὴν παιδαγωγικὴ τους συγκρότηση οἱ Ἀδιόριστοι Θεολόγοι. Εἶναι ἔτοιμα στελέχη. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς πνευματικὸς Ἀμπελώνας, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πνευματικοὺς ἐργάτες. Μποροῦν μὲ τὴν παιδαγωγικὴ τους συγκρότηση νὰ ἀποβοῦν πολὺτιμοι συνεργάτες τῶν Ἐφημερίων. Ἡ Ἐκκλησία ἀναθεωρῶντας μερικὰ παλαιὰ μοντέλα ποιμαντικῆς, μὲ τὴ νέα ζωτικότητα τῆς μπορεῖ νὰ ἀνάψει ἓνα φῶς στὴ νεολαία, πὺν θὰ φωτίσει καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

V. Ἀγαπητοί μου, ἀποκτήσαμε μιὰ τεχνικὴ δύναμη, ἀλλὰ δὲν καταλάβαμε, ὅτι δὲν εἶναι ἡ ὀλοκληρωμένη ἀνθρώπινη δύναμη. Χρειάζεται νὰ ἀπελευθερωθοῦμε ἀπὸ τὴν τεχνικὴ ὄχι μὲ τὴν τεχνικὴ, ἀλλὰ μὲ τὴν πίστη στὸ Θεό. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσουμε στὰ παιδιά μας γιὰ τὸ Θεό, γιὰ νὰ

γίνει ἡ ζωὴ μας καλύτερη, ὠραιότερη, ἀνθρωπινότερη.

Ἡ ἀρχαία τραγωδία παρουσίαζε τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεὸ γιὰ νὰ φέρει τὴν τάξη. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν δὲν ἦρθε σὰν ἓνας ἀπὸ μηχανῆς θεός, ἀλλὰ σὰν Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ γνωρίσει ἐκ τῶν ἔσω τὸ πάθος τοῦ ἀνθρώπου. Ἦρθε νὰ πλατύνει τὸ διάστημα τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, γιὰ νὰ μετέχουν οἱ ἀνθρώποι στὸ χτίσιμο ἐνὸς καλύτερου κόσμου. Στὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου γνωρίζουμε τὸ μυστήριο τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὸ ὁποῖο ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι ὀφείλομε νὰ καθοδηγήσουμε τὰ παιδιά μας. Ἐκεῖνο πὺν ἀπαιτεῖται σήμερα εἶναι ἡ συνεργασία ὅλων τῶν ἀρμόδιων κοινωνικῶν φορέων. Ἡ Ἐκκλησία στὸ κατώφλι τῆς 3ῆς Χιλιετίας ὀφείλει νὰ ἐπιστρατεύσει ὅλα τὰ ἕγχι στελέχη τῆς, νὰ καταρτίσει ὑπεύθυνα σύγχρονα προγράμματα καὶ μὲ εὐθύτητα καὶ εὐκρίνεια νὰ δώσει τὸ ζωογόνο μήνυμά της. Οἰαδῆρπτε καθυστέρηση θὰ εἶναι ἐπιζήμια. Ἡ παρουσία ὁμως ἐνὸς ἱκανοῦ καὶ φωτισμένου Ἀρχιεπισκόπου μᾶς χαρίζει πολλὲς ἐλπίδες.

Ἡ Ἐκκλησία μὲ μιὰ σύγχρονη ποιμαντικὴ γλώσσα μπορεῖ νὰ στρατεύσει πολλοὺς καλοπροαίρετους νέους μὲ σεβασμὸ στὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Τὸ μήνυμά της δὲν ὑποβιάζει τὸν ἀνθρώπο, ἀλλὰ προσφέρει φῶς, ζωὴ, τὴν ἐν Χριστῶ ἐλευθερία. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζουσα βέβαια καὶ τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος, ἔχει καθῆκον, γιὰ νὰ εἶναι ὁ λόγος τῆς ἀποτελεσματικὸς, νὰ ἐρευνᾷ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν καὶ νὰ τὰ ἐρμηνεύει στὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἔτσι ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἀπαντᾷ μὲ τὸν τρόπο πὺν ἀρμόζει σὲ κάθε γενεά. Πρέπει νὰ γνωρίσουμε καὶ νὰ καταλάβουμε τὸν κόσμο, μέσα στὸν ὁποῖο ζοῦμε, τὶς προσδοκίες του, τὶς φιλοδοξίες του, τὸν χαρακτήρα του, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ καταλάβουμε καὶ νὰ μᾶς καταλάβουν καὶ οἱ νέοι στὸν δραματικὸ σημερινὸ κόσμο. Ἡ Ἐκκλησία ἀσφαλῶς ἔχει θρησκευτικὸ χαρακτήρα, ταυτόχρονα ὁμως ἔχει καὶ ἀνθρωπιστικὸ.

Τὸν χαρακτήρα τῆς αὐτὸν θὰ τὸν δείξει μὲ τὴ γλώσσα τῆς εὐκρίνειας καὶ τῆς ἀγάπης. Οἱ νέοι μας αὐτὴ τὴ γλώσσα θέλουν.

Τὸν χαρακτήρα τῆς αὐτὸν θὰ τὸν δείξει μὲ τὴ γλώσσα τῆς εὐκρίνειας καὶ τῆς ἀγάπης.

Οἱ νέοι μας αὐτὴ τὴ γλώσσα θέλουν.

Β' Όπως σημειώσαμε στο προηγούμενο άρθρο, από το 1983 καθιερώσαμε την προσκυνηματική επίσκεψη στη μονή του όσιου Δαβίδ του Γέροντος με φοιτητές της Θεολογικής και άλλων πανεπιστημιακών Σχολών. Η επίσκεψη αυτή ήταν πάντα διήμερη και γινόταν μιά φορά το χρόνο, συνήθως μέσα στην περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Άλλα το σημαντικότερο στη συνάντηση αυτή, μέσα στην ασφυκτικά γεμάτη τράπεζα της μονής, ήταν η διδασκαλία του Γέροντος προς τους φοιτητές. Η διδασκαλία ήταν αυθόρμητη, απλή, ανεπιτήδευτη, εμπνευσμένη, «άλατι ήρτυμένη». Ο λόγος του Γέροντος, λόγος άγιοπνευματικός, ανέδλυζε και έρρεε σαν χείμαρρος. "Αν μιλήσου-

Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΣΑΛΙΚΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Του Πρωτοπρ. κ. Γεωργίου Χρ. Εύθυμιού

Το πρωί της δεύτερης ημέρας, έφ' όσον ήταν Μεγ. Τεσσαρακοστή, έτελείτο η θεία λειτουργία των Προηγιασμένων Δώρων, η αν ήταν μετά το Πάσχα, η θεία λειτουργία του άγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου. Λειτουργός ήταν η Γέροντας η ό π. Κύριλλος και αργότερα, από το 1988, ο γράφων. Οί μοναχοί και οί φοιτητές ψάλτες συνεργούσαν με τον λειτουργό στην προσφορά της λογικής λατρείας, που έπισφραγιζόταν με τη συμμετοχή πολλών φοιτητών - προσκυνητών στο μυστήριο της θείας Εύχαριστίας.

Μετά τη θεία λειτουργία εξετίθετο εις προσκύνησιν η θαυματουργός κάρα του όσιου Δαβίδ. "Όλοι νοιώθαμε την άρρητη εύωδία, που ανέδιδε η τιμία κάρα και επλήρωνε όλο το χώρο του καθολικού. Με αυτό το θαύμα, που επαναλαμβάνόταν σε κάθε μας επίσκεψη, ό "Όσιος φάνερωνε τη χαρά του για την παρουσία των φοιτητών στη μονή, όπως μας εξηγούσε ό Γέροντας.

Μετά την πνευματική βρώση της θείας λατρείας ακολουθούσε η υλική βρώση στην τράπεζα των πατέρων της μονής, που συνοδευόταν από τη διδασκαλία του Γέροντος προς τους φοιτητές. Έκει μαζευόμασταν γύρω από τον Γέροντα και παίρναμε μαζί το πρωινό, καφέ, βουτήματα, γλυκά και ό,τι άλλο η αγάπη του μας προσέφερε.

με δε για την ποικιλία των θεμάτων, που έθιγε, και την άριστοτεχνική μετάβαση από το ένα στο άλλο, εκεί κανείς μένει έκπληκτος, θαυμάζει και δοξάζει τον έν Τριάδι Θεό.

Πάνω σ' αυτό το τελευταίο θα ήθελα να αναφέρω κάτι, το όποιο συνέβη κατά την τελευταία μετάβασή μας στο μοναστήρι, έξι μήνες πριν από την έκδημία του Γέροντος. Ήταν 9 Μαΐου, του 1991. Ό Γέροντας, κατά τη συνήθεια, είχε διδάξει τους φοιτητές μετά τον πρωινό έκκλησιασμό στην τράπεζα της μονής επί μία περίπου ώρα. Μά το μεσημέρι, μετά το φαγητό, τον βρήκαμε καθισμένο έξω από την κουζίνα να συνομιλεί με μερικούς φοιτητές. Η είδηση διαδόθηκε σαν άστραπή και όλοι μαζευτήκαμε γύρω του. Τότε, ό καταβεβλημένος από τις ασθένειες Γέροντας, παρά το ότι ήταν κατάκοπος, αφού πριν από τρεις περίπου ώρες είχε μιλήσει στους φοιτητές και στη συνέχεια είχε δεϊ, ιδιαίτέρως έστω και για λίγο, «ένα έκαστον», μίλησε και πάλι προς αυτούς για μιá περίπου ώρα. Και τί δέν είπε στην κίνεια αυτή όμιλία του προς τους φοιτητές ό γεμάτος αγάπη Γέροντας! Αναφέρθηκε σ' ένα πλήθος θεμάτων, περίπου τριάντα, που άπασχολούν κάθε νέο άνθρωπο, ό όποιος προβληματίζεται άναζητώντας την ταυτότητά του, όπως η πίστη στο Θεό, η συγ-

χώρηση, ή νηστεία, ή προσευχή, ό έκκλησιασμός, ή εξομολόγηση, ή θεία εύχαριστία, ή έγκράτεια, ή ψυχαγωγία, οί πειρασμοί, τὰ ναρκωτικά, ό γάμος, ή ταπείνωση, ή ύπερηφάνεια, ή έκκλησιαστική ζωή, ή ιερωσύνη, ή μαγεία, οί δαίμονες, ό σταυρός κ.ά. Ό λόγος του ήταν όπως πάντα μεστός, επίκαιρος, χαριτωμένος, γεμάτος χιοῦμορ, πειστικός, τεκμηριωμένος με παραδείγματα. Ήταν οί τελευταίες ύποθήκες του Γέροντος, που έπεσαν όπως ό σπόρος στην «άγαθὴν γῆν» τῶν ψυχῶν τῶν προσκυνητῶν-φοιτητῶν. Σημειωτέον, ότι ήταν ή πρώτη και τελευταία φορά στίς τόσες επισκέψεις μας, που ό Γέροντας μίλησε δυο φορές στους φοιτητές.

Άλλά τὸ κορυφαίο γεγονός σὲ όλες τις επισκέψεις ήταν ή προσωπική συνάντηση τῶν φοι-

Η ἐπικοινωνία γινόταν τὴ δεύτερη μέρα τῆς επισκέψεως, συνήθως στὸ παρεκκλήσιο τοῦ ἁγ. Χαράλαμπους ἢ σπανίως στὸ καθολικὸ τῆς μονῆς, ἀφιερωμένο στὴ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος, μετὰ τὸν πρωινὸ καφέ καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Γέροντος στὴν τράπεζα τῆς μονῆς. Ἄξιωμα εἶναι, ὅτι ὁ Γέροντας ἔκανε μισὴ ὥρα περίπου γιὰ νὰ διανύσει τὴν ἀπόσταση τῶν εἴκοσι ἔως τριάντα μέτρων, ἀπὸ τὴν τράπεζα μέχρι τὴν ἐκκλησία, καθὼς προχωροῦσε πολὺ ἀργὰ καὶ σταματοῦσε συχνά, σὰν σὲ λιτανεία, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς φοιτητές, που τὸν ἄκουγαν με εὐλάβεια νὰ τοὺς λέγει «ρήματα ζωῆς αἰώνιου».

Τὰ πρώτα χρόνια, που ή υγεία τοῦ Γέροντος ήταν κάπως καλύτερη, οί προσωπικές αυτές συναντήσεις με τοὺς φοιτητές διαρκοῦσαν περισσότερο. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν ή κατάσταση τῆς υγείας του ἄρχισε νὰ ἐπιδεινώνεται καὶ οί δυνάμεις του νὰ λιγοστεύουν, τότε ἀναγκαστικά συντομεύθηκε καὶ ὁ χρόνος τῆς κατ' ἰδίαν ἐπικοινωνίας μαζί τους. Στίς τελευταίες μάλιστα επισκέψεις πρὸ τῆς τελευταίας τοῦ Γέροντος, ἐπειδὴ οί δυνάμεις του συνεχῶς μειώνονταν, ἐνῶ ή ἐπιθυμία τῶν φοιτητῶν καὶ ή λαχτάρα νὰ μιλήσουν κατ' ἰδίαν μαζί του ἀυξάνονταν, καθιερώσαμε τὴν κατ' ἰδίαν συνάντηση μαζί του γιὰ ἓνα λεπτό, ἔτσι ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ἱκανοποιηθοῦν ὅλοι. Ἐδῶ ἔχω νὰ ὁμολογήσω κάτι τὸ καταπληκτικὸ, τὸ ὁποῖο συνέβαινε. Οί περισσότεροι φοιτητές καὶ φοιτήτριες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία πρὶν ἀπὸ τὴν παρέλευση τοῦ λεπτοῦ, κατενθουσιασμένοι ἀπὸ αὐτὰ που τοὺς εἶχε πεί ὁ θεοφώτιστος Γέροντας μέσα στὸν ἐλάχιστο αὐτὸ χρόνο. Λίγοι ἦταν αὐτοί, που ἔξαντλοῦσαν τὸ λεπτό καὶ ἀκόμα λιγότεροι αὐτοί, που τὸ ξεπερνοῦσαν γιὰ λίγο. Ὁ Κύριος γνωρίζει τις θαυμαστὲς ἀλλαγές, που ἔγιναν αυτές τις στιγμές στίς ψυχές τῶν νέων αὐτῶν ἀνθρώπων. Τὰ πρόσωπά τους καὶ τὰ λόγια τους, μετὰ τὴν συνάντηση με τὸν Γέροντα, μαρτυροῦσαν, ὅτι ὑπῆρξαν καθοριστικὲς γιὰ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τους.

Τὸ μόνο πρόβλημα που ἀντιμετωπίζαμε στίς επισκέψεις αυτές εἶχε σχέση με τὴν ἀναχώρηση. Καὶ τοῦτο γιατί κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ φύγει. Οί φοιτητές ἔτοιμαζαν τις ἀποσκευές τους καὶ ἔσρωναν τὰ κρεβάτια, καθάριζαν τοὺς κοιτῶνες,

τητῶν με τὸν Γέροντα. Ὁ ἀληθινὸς αὐτὸς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ με τὴν ἀκτινοβολοῦσα προσωπικότητα καὶ τὴν ἐν γένει παρουσία του κέρδιζε ἀμέσως τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν νέων. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψη, θυμᾶμαι, σχεδὸν ὅλοι οί φοιτητές ζήτησαν νὰ ἐπικοινωνήσουν κατ' ἰδίαν μαζί του, γιὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν, νὰ τοῦ ἐμπιστευθοῦν προβλήματα, ἢ νὰ συζητήσουν ἐρωτήματα, που τοὺς ἀπασχολοῦσαν. Κατὰ ἓνα θαυμαστὸ τρόπο ἄνοιγαν κλειδωμένες καρδιές. Θυμᾶμαι τὴν περίπτωση μῆς φοιτήτριας, που τὴν ἀπασχολοῦσε κάποιο πρόβλημα, τὸ ὁποῖο δὲν εἶχε συζητήσει ποτὲ με κανέναν. Ὅταν ἀντίκρουσε τὸ Γέροντα αἰσθάνθηκε, ὅτι μποροῦσε νὰ τὸ μοιραστεῖ μαζί του. Ὅταν αὐτὸ ἔγινε καὶ βγήκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ή χαρὰ καὶ ή ἀγαλλίασή της ἦταν ἀσυγκράτητη, ἀπερίγραπτη.

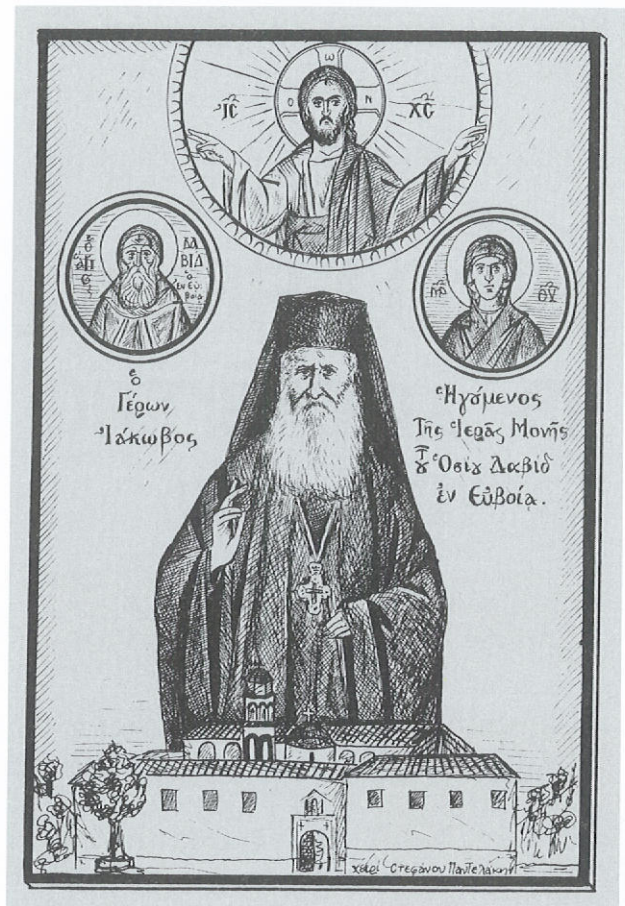

ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν καὶ εὕρισκαν χίλιες δυὸ προφάσεις γιὰ νὰ παρατείνουν τὴν παραμονή. Ὄταν ἐρχόταν ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ὁ Γέροντας καὶ οἱ πατέρες, ποὺ ὁ ἀριθμὸς τους ὄλο καὶ μεγάλωνε ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, ἔβγαιναν στὸ χῶρο ἔξω ἀπὸ τὴν κεντρικὴ εἴσοδο τῆς μονῆς, ὅπου θρῖσκοταν τὸ αὐτοκίνητο. Ἐκεῖ συνέβαινε τὸ ἐξῆς· οἱ φοιτητὲς ἐπανειλημμένως ἀνεβοκατέβαιναν στὸ αὐτοκίνητο γιὰ νὰ πάρουν πάλι καὶ πάλι τὴν εὐχὴ τοῦ Γέροντος καὶ ὄλο κάτι νὰ τοῦ ποῦν. Συνήθως περνοῦσε καμιά ὥρα μέχρι νὰ ξεκινήσουμε. Τότε ὁ Γέροντας καὶ οἱ πατέρες πῆγαιναν καὶ στέκονταν στὴν ἄκρη τῆς πλατείας, ποὺ θρῖσκεται μπροστὰ ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς μονῆς καὶ μοιάζει σὰν μπαλκόνι πάνω ἀπὸ τὸ δρόμο. Ἀπ' ἐκεῖ, καθὼς περνούσαμε ἀπὸ κάτω, ὁ Γέροντας μᾶς εὐλογοῦσε, μέχρις ὅτου τὸ αὐτοκίνητο χανόταν ἀπ' τὰ μάτια του στὶς στροφῆς τοῦ δρόμου.

* * *

Οἱ προσκυνηματικὲς αὐτὲς ἐπισκέψεις ἀποτελοῦσαν τὸ σημεῖο ἐπαφῆς τῶν φοιτητῶν μὲ τὸν π. Ἰακώβο Τσαλίκη, τὸν αὐθεντικὸ ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ποὺ ἐνσάρκωνε. Οἱ περισσότεροι φοιτητὲς συνδέονταν μαζί του καί, μόνοι τους πλέον, ἐπήγαιναν καὶ ξαναπήγαιναν γιὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ νὰ ζητήσουν τὶς θεοπειθεῖς προσευχὲς καὶ τὶς σοφὲς συμβουλὲς αὐτοῦ τοῦ φίλου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων. Κι αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους μὴ ἀντέχοντας νὰ ἀπολαμβάνουν μόνοι τὶς τόσες εὐλογίες, μιλοῦσαν σὲ ἄλλους γιὰ τὸ Γέροντα, μαζί μὲ τοὺς ὁποίους ἀνηφόριζαν πρὸς τὸ μοναστήρι γιὰ νὰ τὸν συναντήσουν. Κι ἔτσι τὸ ρεῦμα τῶν προσκυνητῶν μεγάλωνε κι ἡ φήμη τοῦ ταπεινοῦ Γέροντος Ἰακώβου, παρ' ὅτι αὐτὸς ἤθελε νὰ κρύβεται, διαρκῶς ἀπλωνόταν. Οἱ ἄνθρωποι, πεινασμένοι καὶ διψασμένοι πνευματικά, ἔτρεχαν γιὰ νὰ κορέσουν τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα τους μὲ τὴν αὐθεντικὴ διδασκαλία, τὸ λόγο τῆς ἀληθείας, ποὺ ἔρρε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Γέροντος κι ἔτσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ δοξαζόταν.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φοιτητὲς τῶν προσκυνηματικῶν ἐκδρομῶν, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἦταν ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες λαοῦ, ποὺ στὶς 22

Νοεμβρίου 1991 συγκεντρώθηκαν στὸ μοναστήρι γιὰ τὸν ὕστατο χαιρετισμὸ στὸν πνευματικὸ τους πατέρα, ποὺ ἀγάπησε χωρὶς μέτρο καὶ ὄριο τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ ποὺ ἀγαπήθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδόξασε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸν δοξάζει ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ τὸν τιμοῦσαν ὡς ἅγιο καὶ τώρα τὸν ἀσπάζονται μὲ χαρμολύπη καὶ τὸν κατεύδωναν μὲ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη».

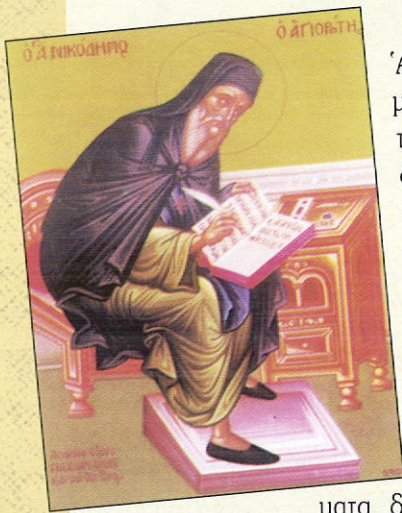
Ἄλλ' ἐπειδὴ «οἱ δίκαιοι ζῶσι καὶ τεθνηκότες», ἔτσι καὶ ὁ Γέροντας συνεχίζει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ μεριμνᾷ γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ πρεσβεύει διηνεκῶς ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, ὅπου πλέον προσεδρεύει. Οἱ φοιτητὲς καὶ οἱ λοιποὶ προσκυνητὲς, ποὺ τὸ γνωρίζουν, δὲν παραλείπουν νὰ τὸν ἐπικαλοῦνται στὶς προσευχὲς τους καὶ κατὰ τὶς ἐπισκέψεις τους στὸ μοναστήρι, καθισμένοι ἐκεῖ δίπλα στὸ μνημα του, στὴ νότια πλευρὰ τοῦ καθολικοῦ, τοῦ ἐκμυστηρεύονται κάθετι ποὺ τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ ζητοῦν τὴ βοήθεια καὶ τὶς πρεσβεῖες του.

250 χρόνια από τη γέννησή του

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ (1749-1809)

Του κ. Ευαγγέλου Π. Λέκκου,
Δ/ντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὑπῆρξε σοφὸς καὶ μέγας στὴν ἀρετὴ, περφηανῆς τῆς Ἐκκλησίας φωστήρας καὶ διδάσκαλος, «τὸ στόμα τῶν παλαιῶν ὁσίων». Γεννήθηκε στὴ Νάξο (1749) καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του φάνηκε ποιὸς ἐπρόκειτο νὰ γίνει, διακρίθηκε γιὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ μυαλοῦ, τὴ διορατικότητα, τὴν εὐφυΐα καὶ τὴ μνήμη. Τὰ πρῶτα γράμ-

ματα διδάχθηκε στὴ Νάξο ἀπὸ τὸ διδάσκαλο τοῦ Γένους ἀρχιμανδρίτη Χρῦσανθο (ἀδελφὸ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ), ἐνῶ σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν ὁ πατέρας του τὸν πῆγε στὴν ἑλληνικὴ Σχολὴ (ἀργότερα: «Εὐαγγελικὴ Σχολή») τῆς Σμύρνης γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἀνωτέρων γνώσεων. Φοίτησε γιὰ 5 χρόνια, μὲ σπουδαιότερο διδάσκαλό του τὸν Ἱερόθεο Βουλισημᾶ. Ἐδῶ κατέπληξε τοὺς πάντες μὲ τὶς ἐπιδόσεις καὶ τὸ ἦθος του. Σπούδασε θεολογικὰ καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά, λατινικά, ἰταλικά καὶ γαλλικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐγκύκλιες γνώσεις πού ἀπέκτησε. Κατεῖχε τόσο τέλεια τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά πὺ μποροῦσε νὰ γράφει σὲ ὅλες τὶς παραλλαγές της: ἀπὸ τὴν ἀπλὴ νεοελληνικὴ τῆς ἐποχῆς του μέχρι τὴν ὀμηρικὴ!

Τὸ 1770, ἐξαιτίας τοῦ διωγμοῦ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπανῆλθε στὴ Νάξο, ὅπου ὡς γραμματέας τοῦ μητροπολίτου γνωρίστηκε μὲ τοὺς ἀγιορείτες Γρηγόριο, Νήφωνα καὶ Ἀρσένιο, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἀφηγήθηκαν τὰ τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς τῶν ἀσκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τὸν μύσαν στὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς. Ὄταν, κατόπιν, γνωρίστηκε καὶ συνδέθηκε μὲ τὸν μητροπολίτη Κορίνθου ἅγιο Μακάριο Νοταρᾶ καὶ τὸν μοναχὸ Σίλβεστο Καισαρέα, ἄναψε μέσα του ὁ ζῆλος νὰ ἀκολουθήσει ὀριστικὰ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Ἔτσι, τὸ 1775, ἀναχώρησε γιὰ τὸ «περιβόλι τῆς Παναγίας», ἐκάρη μοναχὸς στὴ Μονὴ Διονυσίου καὶ κοινοβίασε σ' αὐτήν. Σύντομα ἡ ἀδελφότητα, ἐκτιμώντας τὰ χαρίσματα καὶ τὶς γνώσεις του, τὸν ὄρισε ἀναγνώστη καὶ γραμματέα τῆς Μονῆς. Ὄταν δὲ τὸ 1777 ὁ Κορίνθου Μακάριος ἐπισκέφθηκε τὸ Ὄρος, κάλεσε πλησίον του τὸν Νικόδημο (στὸ κελλὶ Ἁγίου Ἀντωνίου-Καρυῆς) καὶ τὸν προέτρεψε νὰ «ἐπιθεωρήσει» τὰ ἔτοιμα πρὸς ἔκδοση βιβλία «Φιλοκαλία» καὶ «Εὐεργετινός» καὶ τὸ δικό του «Περὶ θείας καὶ ἱερᾶς Μεταλήψεως». Αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐπιδοθεῖ ὁ Νικόδημος σὲ ὑψηλοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες, πὺ τὸν ἀνέδειξαν φωστήρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλο τῆς εὐσεβείας. Καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ Μακαρίου παρέμεινε στὶς Καρυῆς (κελλὶ «τῶν Σκουρταίων») φιλοξενούμενος, καὶ ἀντέγραψε τὴν «Ἀλφαβηταλφάβητον», ὕστερα δὲ ἐπανῆλθε στὴ Μονὴ τῆς μετανοίας του.

Προσπάθειά του νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ κοινόβιο τοῦ Παΐσιου τοῦ Ρώσου στὴ Ρουμανία (μὲ τοὺς 1000 μοναχοὺς) δὲν εὐδοθήκε. Ἐφτασε ὡς τὴ Θάσο καὶ γύρισε στὸ Ὄρος, ἀλλὰ ἐγκαταστάθηκε πλέον στὸ κελλὶ «Ἁγίου Ἀθανασίου», ὅπου ἄρχισε νὰ ἐπιδίδεται σὲ πνευματικὲς μελέτες καὶ ἀδιάλειπτη προσευχὴ, ἐνῶ μερικὲς ὥρες ἀντέγραφε κώδικες γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὄταν στὸ Ὄρος ἦρθε ἀπὸ τὴ Νάξο ὁ ἐνάρετος μοναχὸς Ἀρσένιος ὁ Πελοποννήσιος, πῆγε (στὴ σημερινὴ Καψάλα) κι ἔγινε ὑποτακτικὸς τοῦ ὁ Νικόδημος. Μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴ μελέτη του ἀναδείχθηκε «κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου»: Ἐγράψε πλῆθος ἱερῶν βιβλίων, ὕμνων καὶ Ἀκολουθίης. Τὰ ἔργα του (θεολογικά, δογματικά, ἐρμηνευτικά καὶ ἠθικά) συγκροτοῦν ὀλόκληρη βιβλιοθήκη. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ γνώρισαν ἐπανεπιλημμένες ἐκδόσεις καὶ ἔγιναν ἰδιαίτερα ἀγαπητὰ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἀναγνώσματα (Ἐξομολογητᾶριον, Θεοτοκᾶριον, Ἀόρατος Πόλεμος, Νέον Μαρτυρολόγιον, Πνευ-

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἐκφραση τῆς ἄπειρης ἀγάπης Του

ΥΑΚΙΝΘΟΣ: Ἡ ἔννοια τῆς διαθήκης, μὲ τὴ διβλικὴ σημασία τῆς, διαφέρει ἀπὸ τὴ συνηθισμένη χρῆση τοῦ ὄρου. Διότι γνωρίζουμε ὅτι στὴν καθημερινή ζωὴ ἡ διαθήκη ἔχει νὰ κάνει μὲ περιουσιακὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα περιμένουν ἢ προσδοκοῦν κάποιον κληρονόμο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ διαθέτη. Ἔσθ θυμηθοῦμε καὶ τὴ φράση «ὄπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου» (Ἐβρ. 9,16).

Ἄλλες φορὲς οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴ διαθήκη θέλουν νὰ ἰποδηλώσουν τὶς νοθεσίες καὶ τὶς συμβουλὲς σοφῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς νεότερους καὶ τότε κάνουν λόγο γιὰ τὴν «πνευματικὴ διαθήκη» τῶν ἑνδοξῶν προγόνων τους.

Ὡστόσο, στὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη, εἰδικότερα στὴ διβλικὴ θεολογία, ἡ διαθήκη εἶναι μιὰ πολὺ σημαντικὴ ἔννοια. Διότι πρόκειται πρωτίστως γιὰ τὴ διαθήκη τοῦ Θεοῦ· εἶναι ἡ διαθήκη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

ΝΤΑΝΙΕΛΑ: Αὐτὰ τὰ λόγια μοῦ φέρουν στὸ νοῦ τὴ χρῆση τοῦ ὄρου διαθήκη στὰ βιβλία τῆς Π.Δ. Ἐκεῖ, ἡ ἔννοια αὐτὴ διαποτίζει ὄχι μόνο τὴ θρησκευτικὴ σκέψη, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Συχνὰ διαθήκη ὀνομάζεται τὸ συμβόλαιο, ἡ συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, ἡ συνθήκη, ἡ συμμαχία ἀνάμεσα σὲ ὁμάδες κ.λπ. Ἔτσι ἡ διαθήκη δηλώνει ἐμπειρικὰ τὴ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

ΚΛΑΥΔΙΟΣ, ἐρευνητὴς τῆς Κ.Δ. – ΝΤΑΝΙΕΛΑ, σπουδάστρια διβλικῆς θεολογίας ἀπὸ τὴν Ἀγγλία – ΣΩΣΙΘΕΟΣ, ἡγούμενος Μονῆς τῆς Ἡλείρου – ΥΑΚΙΝΘΟΣ, πτυχιούχος θεολογίας καὶ δημοσιογράφος.

σχέση δύο τουλάχιστον προσώπων, γεγονός πού θὰ ὀδηγήσει ἀργότερα καὶ στὴν «κατανόηση» τῆς διαθήκης τοῦ Σινᾶ.

Θὰ ἤθελα, ὅμως, νὰ δώσω ἕναν ὀρισμὸ τῆς διαθήκης· καὶ μάλιστα ἔχω συγκρατήσει ἐκεῖνον, πού συνοψίζει μεγάλες ἔννοιες σὲ λίγες λέξεις: «Διαθήκη εἶναι ἀπ' τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος ἡ “διάθεση” τοῦ Θεοῦ, ἡ ἰσχυρὴ γνωστοποίηση τῆς κυρίαρχης βουλῆς τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία, μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἴδιος καθορίζει τὴ σχέση Του μὲ τοὺς ἀνθρώπους, σύμφωνα μὲ τὸ σωτηριῶδη σκοπὸ Του, καὶ πού ἐπιφέρει ἡ αὐθεντικὴ θεία ἐπιταγὴ τὴν ἀνάλογη τάξη τῶν πραγμάτων»¹.

Ὁ ὀρισμὸς αὐτὸς εἶναι ἀρχικὰ δυσκολονόητος, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὴ διατύπωσή του ἔχει προηγηθεῖ ἀπὸ τὸ συντάκτη του ἡ εὐρύτατη ἀνάπτυξη τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ ἑλληνικοῦ ὄρου διαθήκη. Ἐξάλλου, ἡ διαθήκη ἀνήκει καὶ στὸ λεξιλόγιο τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἂν καὶ

ματικὰ γυμνάσματα, Συμβουλευτικόν, Πηδάλιον, Χριστοθήθεια, Κῆπος Χαρίτων, Συναξαριστής, Ἐορτοδρόμιον, Νέα Κλίμαξ κ.ά.).

Γιὰ ἕνα διάστημα ἔζησε στὸ νησάκι Σκυροπούλα (ἀπὸ τὸ 1782), μαζί μὲ τὸ Γέροντά του Ἀρσένιο καὶ ἐπιστρέφοντας στὸ Ὄρος ἔλαβε τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸ σχῆμα, ἐγκατασταθεὶς ὀριστικὰ σὲ «Καλύβα» πού ἀγόρασε, τὴ λεγόμενη «τοῦ Θεωνᾶ». Συγγράφει χωρὶς διακοπή, βιβλία γεμάτα χάρη καὶ οὐράνια σοφία, περιυλλέγει ἀπὸ βιβλιοθήκες ἔργα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τὰ ἐτοιμάζει γιὰ ἔκδοση, ἀλλὰ τὰ χειρόγραφα

του κάθηκαν στὴ Βιέννη ὅπου τὰ ἔστειλε γιὰ τύπωμα. Ὅπως ὅλοι οἱ ἅγιοι δέχθηκε πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ πολεμήθηκε ἀπὸ ἀπαίδευτους, ἀμαθεῖς ἢ φανατικούς. Ἐκεῖνος, ὅμως, ἀγωνίστηκε μὲ σθένος γιὰ τὴν ἀκριβῆ τήρηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, γιὰ τὴν ἀναζωογόνηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς μεταξὺ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν χριστιανῶν. Μετὰ ἀπὸ κλονισμὸ τῆς ὑγείας καὶ ἀσθενείας του, πέθανε στὶς 14 Ἰουλίου 1809. Καὶ μὲ πράξη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου (31.5.1955) κατετάγη στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, πρῶτος στὶς 14 Ἰουλίου.

ἀντιλαμβάνομαι ὅτι προηγήθηκε ἡ παλαιδιαθηκική της χρήση.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ: Θὰ πρότεινα νὰ προχωρήσουμε στὴν πρώτη ἀναφορὰ τοῦ ὄρου, τότε ποῦ ὁ Κύριος ὁμιλεῖ στοὺς Νῶε γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς κιβωτοῦ, καὶ τοῦ λέγει: «Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς σέ· εἰσελεύση δὲ εἰς τὴν κιβωτόν, σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ἡ γυνὴ σου καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἰῶν σου μετὰ σοῦ» (Γεν. 6,18). Βλέπουμε ὅτι ὁ Θεὸς μὲ τὴ διαθήκη γνωστοποιεῖ τὴ θεία βουλή του. Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ Νῶε σ' αὐτὴν εἶναι ἡ ὑπακοή του. Ἡ ἄρνηση στὴν τήρηση τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου, ἐπιφέρει καὶ τὴ ματαίωση τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο, δηλαδὴ τὴν ἀπώλεια τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπιπλέον, ὅπως γνωρίζετε, ὁ Θεὸς ἀποφασίζει νὰ συνάψει διαθήκη μὲ διάφορα πρόσωπα τῆς Π.Δ. Ἄς θυμηθοῦμε ὅμως τὴν περίπτωση μὲ τὸν Ἀβραάμ, ποῦ εἶναι χαρακτηριστικὴ. Ὁ Θεὸς ἀποφασίζει μὲ ἀπόλυτη ἐλευθερία νὰ συνάψει συμφωνία, δηλαδὴ διαθήκη, μὲ τὸ γενάρχη τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ, τοῦ Ἰσραήλ. Τονίζω αὐτό, ὅτι ἡ διαθήκη γίνεται μὲ πρωτοβουλία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφορᾷ στὸν περιούσιο λαό του, στὸν ὁποῖο θὰ ἐκδηλωθεῖ τὸ σχέδιο τῆς σωτηρίας γιὰ ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Μὲ τὴ διαθήκη ἐκείνη ὁ Θεὸς ὑπόσχεται ὅτι θὰ βοηθήσει καὶ προστατέψει τὸ λαό του, θὰ τὸν ὀδηγήσει στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας καὶ θὰ τοῦ χαρίσει ἄφθονες τὶς εὐλογίες του, ζώντας σὲ κατάσταση εἰρήνης.

ΝΤΑΝΙΕΛΑ: Σὲ κάθε διαθήκη, πρέπει ν' ἀναφέρουμε, ὑπάρχουν καὶ ὄροι. Ὅταν τηροῦνται οἱ ὄροι, τότε ἰσχύει καὶ ἡ διαθήκη. Ὅμοια συμβαίνει καὶ μὲ τὴ διαθήκη τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν Π.Δ. Ὅταν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐφαρμόζει τοὺς ὄρους τῆς συμφωνίας μὲ τὸ Θεό, βαίνει σὲ ὀρθὸ δρόμο, ἐπιτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ κρατεῖ τὴ διαθήκη. Σὲ διαφορετικὴ περίπτωση οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι παραβαίνουν καὶ ἀθετοῦν τὴ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διαθήκη.

ΣΩΣΙΘΕΟΣ: Ἡ διαθήκη, ἀγαπητοί μου, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι καὶ θεοφάνεια, ποῦ τὴ βλέπουν ὅσοι ἔχουν τὴ δυνατότητα, μὲ καθαρὴ καρδιά καὶ ἀνοιχτὰ μάτια. Καὶ ἡ διαθήκη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ἄπειρης ἀγάπης Του γιὰ μᾶς τοὺς τόσο μικροὺς καὶ φθαρτοὺς. Εἶναι σχεδὸν συνώνυμη μὲ τὴν ἄφατη συγκατάθεσή Του, τὴ θεία Του κένωση, αὐτὸ ποῦ ὀνομάζουμε ἱστορία τῆς θείας πρὸς τὸν ἄνθρωπο οικονομίας. Εἶναι μεγάλο δῶρο στὸν ἄνθρωπο ἡ διαθήκη Του καὶ πάμπολλα τὰ ὀφέλη σ' ἐκεῖνον ποῦ πιστεῦει, ποῦ τὴν τηρεῖ.

Σὰς τὰ λέω αὐτὰ διότι, καθὼς προσπαθῶ νὰ βάλω ἀρχὴ στὴ μελέτη τῆς ἀσκητικοηπικτικῆς θεολογίας, πρὶν συγκεντρωθοῦμε ἐμεῖς ἐδῶ, διάβαζα ἓνα σχετικὸ κείμενο τοῦ ὁσίου Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ποῦ ἔλεγε:

«Ὅλοι οἱ μακαρισμοὶ κάνουν τὸν ἄνθρωπο θεὸ κατὰ χάρι, μὲ τὸ νὰ γίνει πράος, νὰ ποθεῖ κάθε ἀρετὴ, νὰ εἶναι ἐλεήμων, ἀπαθής, εἰρηνοποιός, νὰ ὑπομένει κάθε πόνο μὲ χαρὰ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον. Ὡστε εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ καὶ ὀφείλουμε νὰ εὐχαριστοῦμε πολὺ τὸ Θεὸ γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὰ ἔπαθλα ποῦ ἔχουν, δηλαδὴ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν στοὺς μέλλον, ἐνῶ σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, παρηγορία

καὶ ἀφθονία κάθε ἀγαθοῦ καὶ ἔλεος ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ τὴ φανέρωση τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ θεωρία τῶν κρυφῶν μυστηρίων ποὺ εἶναι κρυμμένα στὶς ἅγιες Γραφές καὶ σὲ ὅλα τὰ κτίσματα, καὶ μεγάλη ἀνταμοιβὴ στοὺς οὐρανοῦς. Καὶ γινόμεστε ὅμοιοι μὲ τὸ Χριστὸ μὲ τὴ μίμησή Του ἐδῶ στὴ γῆ καὶ οἱ “μακάριοι” κάθε ἐντολῆς, πράγμα ποὺ εἶναι τὸ ἀκρότατο ἀγαθό, τὸ ἀνώτερο ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολο μόνο ὁ Θεὸς εἶναι μακάριος καὶ κατοικεῖ σὲ ἀπρόσιτο φῶς. Ἀλλὰ μ’ ὅλο ποὺ ἔχουμε χρέος

νὰ φυλάξουμε τὶς ἐντολές, ἢ μᾶλλον νὰ μᾶς φυλάξουν οἱ ἐντολές, ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ὡστόσο, θὰ χαρίσει τὰ ἔπαθλα τῆς ἐντολῆς καὶ ἐδῶ καὶ στὸν οὐρανὸ σ’ ἐκεῖνον ποὺ πιστεύει σ’ Αὐτόν»².

ΥΑΚΙΝΘΟΣ: Μετὰ ἀπὸ τὸ ὑπέροχο φιλοκαλικὸ αὐτὸ κείμενο, μήπως χρειάζεται νὰ κάνουμε μιὰ διάκριση; Ἐπειδὴ ἡ διαθήκη τοῦ Θεοῦ ἀπευθύνεται σ’ ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ μετέχει τῶν θείων ἀγαθῶν;

ΚΩΝΣΤ. Π. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Johannes Behm, «Διαθήκη», *Theological Dictionary of the New Testament* (ed. G. Kittel), vol. II (1991), p. 134.

2. Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Βιβλίον πρῶτον*, «Περὶ τοῦ πένθους ὡς δευτέρης ἐντολῆς». *Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν*, μεταφρασμένη στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ὑπὸ Ἀντ. Γ. Γαλιτῆ, τόμ. Γ (Θεσ/νίκη: «Τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας», 1986, 2^η 1989), σελ. 89.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ

ΛΕΙΖΕΙ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΣΕΤΕ:

Ὁ Χριστὸς ὡς ἡ οὐσία τῆς διαθήκης: Ἦσ. 42,6· 49,8.

Ὁ Χριστὸς ὡς ὁ μεσίτης της: Ἐβρ. 8,6· 9,15· 12,24.

Ὁ Χριστὸς ὡς ὁ ἀγγελιοφόρος της: Ματθ. 3,1.

Ὁ Θεὸς συνάπτει διαθήκη μὲ Νῶε: Γεν. 6,18· 9,9 ἐξ.

Ἀβραάμ: Γεν. 15,7-18· 17,2-14. Λουκ. 1,72-75. Πράξ. 3,25. Γαλ. 3,16.

Ἰσαάκ: Γεν. 17,19,21· 26,3,4.

Ἰακώβ: Γεν. 28,13,14, μὲ Α΄ Παρ. 16,16,17.

Ἰσραήλ: Ἐξόδ. 6,4. Πράξ. 3,25.

Δαβίδ: Β΄ Βασ. 23,5. Ψαλμ. 89,3,4.

Ἡ διαθήκη ἀνανεώθηκε μὲ τὸ Εὐαγγέλιο: Ἱερ. 38,31-33. Ρωμ. 11,27. Ἐβρ. 8,8-10,13.

Ἐκπληρώθηκε μὲ τὸ Χριστό: Λουκ. 1,68-79.

Ἐπιβεβαιώθηκε μὲ τὸ Χριστό: Γαλ. 3,17.

Ἐπικυρώθηκε μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ: Ἐβρ. 9,11-14, 16-23.

Εἶναι διαθήκη εἰρήνης: Ἦσ. 54,9,10. Ἱεζ. 34,25· 37,26.

Εἶναι ἀμετάβλητη: Ψαλμ. 88,35. Ἦσ. 54,10· 59,21. Γαλ. 3,17.

Εἶναι αἰώνια: Ψαλμ. 110,9. Ἦσ. 55,3· 61,8. Ἱεζ. 16,60-63. Ἐβρ. 13,20.

Ὅλοι οἱ πιστοὶ ἐνδιαφέρονται γι’ αὐτήν: Ψαλμ. 24,14· 88,29-37. Ἐβρ. 8,10.

Οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γι’ αὐτήν: Ἐφεσ. 2,12.

Εὐλογίες συνδεδεμένες μ’ αὐτήν: Ἦσ. 56,4-7. Ἐβρ. 8,10-12.

Ὁ Θεὸς εἶναι πιστὸς σ’ αὐτήν: Δευτ. 7,9. Γ΄ Βασ. 8,23. Νεεμ. 1,5. Δαν. 9,4.

Ὁ Θεὸς πάντα τὴ θυμᾶται: Ψαλμ. 104,8· 110,5· Λουκ. 1,72.

Νὰ τὴ θυμόμαστε: Α΄ Παρ. 16,15.

Προσοχὴ νὰ μὴν τὴν ξεχνᾶμε: Δευτ. 4,23.

Νὰ τὴν ἐπικαλούμαστε στὴν προσευχή: Ψαλμ. 73,20. Ἱερ. 14,21.

Θὰ τιμωρηθοῦμε ἂν τὴν περιφρονήσουμε: Ἐβρ. 10,29,30.

Ποιμαντική Βιβλιοθήκη

Άρχιμ. Γεωργίου Γ. Αλεξίου

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΜΥΡΟΒΛΗΤΗΣ

Ὁ πατήρ Γεωργίου Αλεξίου δὲν εἶναι μόνο ὁ γνωστός, ταπεινὸς ποιμένας, ὁ μελίρρυτος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτορας καὶ δραστήριος λειτουργός. Μὰ καὶ ὁ ἀναγνωρισμένος συγγραφεὺς μεγάλου κύρους. Ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Μὲ πλουσιότατο συγγραφικὸ καὶ ἐρευνητικὸ ἔργο ποῦ ἔχει θρέψει γενεές μὲ τὰ νάματα τῆς πίστεως καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ στοχασμοῦ.

Πρόκειται γιὰ ἕναν χαλκέντερο διάκονο τῆς γραφίδας, τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀνυπόκριτης ἀγάπης ποῦ ἡ πνευματικὴ προσφορά του –σὲ ποιότητα καὶ ὄγκο– πλησιάζει νὰ εἶναι ὅπως ἐκεῖνη τῶν μεγάλων δασκάλων τοῦ Γένους.

Ἐνα ἀκόμα συγγραφικὸ ἔργο του, ἔργο μόχθου καὶ ἐρευνας ἱστορικῆς, μὲ ἀριότητα καὶ λογοτεχνικὴ ὑφή, εἶναι καὶ αὐτὸ ποῦ κρατῶ μὲ σεβασμὸ στὰ χέρια μου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «ΖΩΗ», καὶ εἶναι ὁ βίος, ἡ ἐποχὴ καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Δὲν θὰ τὸ ἔλεγα Συναξάρι μὲ τὴν αὐστηρὴ, ἐκκλησιαστικὴ ὀρολογία. Γιατὶ δὲν περιορίζεται μόνο στὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου. Ἀλλὰ εἶναι μία ὀλοκληρωμένη δομικὰ καὶ οὐσιαστικὰ ἀφήγηση, ποῦ ἀνοίγεται σὲ εὐρύτερους συγγραφικοὺς ὁρίζοντες. Καὶ μὲ τρόπο μαστορικὸ, ἔμπειρο, δραματικὸ καὶ λογοτεχνικὸ, δίνει ὅλο τὸ πλαίσιο, τὸ ψηφιδωτὸ μᾶς προσωπικότητας καὶ μᾶς συγκλονιστικῆς ἐποχῆς, ποῦ σὲ καθηλώνουν!

Χάνεσαι στ' ἀλήθεια στὶς εἰκόνες, τὴ διαπλοκὴ, τὴν ἀφηγηματικὴ μελωδιὰ τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀνυψώνεσαι, ἀπὸ τὶς πρῶτες σελίδες του, στὶς σφαῖρες τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδας καὶ τοῦ ἠρωισμοῦ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Εἶναι ἔτσι ἕνα βιβλίο ποῦ σὲ πληροφορεῖ αὐθεντικὰ καὶ υπεύθυνα γιὰ τὸ ποιὸς ἦταν τελικὰ ὁ «φλογερὸς δάσκαλος τῆς θείας Ἀλήθειας», δηλαδὴ ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀλεξ. Μπίρμπα

ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ: ΓΗ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ

Σὲ πείσμα ὅλων ἐκείνων ποῦ θέλουν νὰ ἐξαφανίσουν τὴ μνήμη καὶ τὴν παράδοση τῶν λαῶν γιὰ νὰ τοὺς ἰσοπεδώσουν ἀπὸ τὴν «ἐπικαιρότητα» τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τὴ δῖθεν «ἀναγκαιότητα» τοῦ ρεαλισμοῦ, ὑπάρχουν ψυχὲς ἄγρυπνες καὶ ἀφιερωμένες στὴν Ἀλήθεια καὶ στὴ διατήρηση τῆς ἱστορικῆς συνείδησης καὶ τῆς περηφάνειας ποῦ καλλιεργοῦν αἰσθήματα ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας.

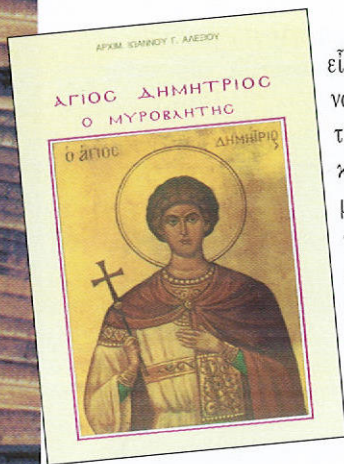
Τὸ εὐτύχημα μάλιστα εἶναι ὅτι τελευταίως, στὸν ἀγῶνα αὐτὸ ἐμπλεκόνται ὀλοένα καὶ περισσότεροι ἄξιοι κληρικοί, ποιμένες καὶ ἐφημέριοι, οἱ ὁποῖοι, πέρα ἀπὸ τὶς λειτουργικὲς ὑποχρεώσεις τους, ἀσχολοῦνται συστηματικὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ καὶ μὲ τὴν ἀποτύπωση αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς μνήμης σὲ βιβλία. Καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὴν καταγραφή αὐθεντικῶν μαρτυριῶν καὶ ντοκουμέντων ποῦ συνθέτουν τὸν ἀληθινὸ λόγο τῆς ἱστορίας.

Καταγράφουν μὲ μεράκι, ἀγάπη, γνώση καὶ εὐθύνη γεγονότα, πρόσωπα καὶ συμβάντα ποῦ συνηθέστερα ἔζησαν ἢ καὶ ἄκουσαν ἀπὸ πρῶτο χέρι, ἐμπλουτίζοντας ἔτσι τοὺς θησαυροὺς τοῦ τόπου τους.

Ἐνα τέτοιο, αὐθεντικὸ βιβλίο, πλούσιο σὲ στοιχεῖα καὶ εἰκονικὸ ἠλικό, ἠρωισμοὺς καὶ περηφάνεια εἶναι καὶ αὐτὸ τοῦ Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀλεξ. Μπίρμπα. Ὁ ὁποῖος μὲ προσοχὴ, εὐλάβεια, γνώση καὶ εὐθύνη, καταγράφει τὰ δραματικὰ γεγονότα καὶ τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων στὰ Καλάβρυτα. Συνάμα κάνει ἀναφορὲς καὶ στὶς σύγχρονες ἀνατάσεις καὶ τοὺς ὀραματισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ποῦ ζοῦν καὶ βιώνουν τὴ συνέχεια τῆς ἱστορίας καὶ τοὺς σαραزمοὺς τῆς μνήμης.

Ἀπὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης, μὲ εὐχάριστο καὶ ἀπλό τρόπο, κατατοπίζεται διεξοδικὰ καὶ διαχρονικὰ γιὰ ὅλα τὰ γεωγραφικὰ, κοινωνικὰ, ἱστορικὰ, πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα ποῦ ἔλαβαν χώρα στὴ ζωὴ τῶν Καλαβρυτῶν. Καὶ μαθαίνει, ἀπὸ πρῶτο χέρι, τί πλοῦτος, τί περηφάνεια καὶ τί ζωτικότητα περικλείνει ἡ ὀρθόδοξη Ἑλλάδα σὲ κάθε σημεῖο τοῦ ἐδάφους της –καὶ ὄχι μόνο– στὸ διάβα τῆς ἱστορίας της.

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Επίκαιρα

Τὸ τάμα

Κατάσπαρτο τὸ καλοκαίρι ἀπὸ μνημῆες ἀγίων. Ἀπειράριθμοι οἱ προσκυνητὲς ποὺ τὶς τιμοῦν. Ἐκδηλώνονται μ' ἓνα δάκρυ, μιὰ ἰκεσία, ἓνα στεναγμὸ –ἀλάλητο ἴσως– ἓνα τάμα.

Ἔντονα θρησκευόμενος ὁ λαὸς μας ἐπικωνωεῖ μὲ χίλιους δυὸ τρόπους μὲ τὸν Θεό.

Τὸ τάμα –ἓνας ἀπ' αὐτούς– εἶν' ἔθιμο ἱερό. Ἡ ἡλικία του εἶναι πολὺ μεγάλη. Οἱ χριστιανοὶ προσφέρουν. Βέβαια ὁ Χριστὸς δὲν θέλει χρυσό. Ὅμως δὲν ἔχουμε δικαίωμα νὰ εἰρωνευόμαστε τὶς ψυχές ποὺ κάνουν τὸ τάμα μὲ πίστη. Εἶναι ἀπόλυτα σεβαστὴ ἡ πράξη τους. Ἀσφαλῶς ὑπάρχει καὶ τὸ ἄκρον ἄωτον, τῆς θρησκοληψίας προϊόν.

Μερικοὶ λόγου χάρι γονεῖς τάζουν τὰ παιδιά τους πρὶν ἀκόμα γεννηθοῦν ν' ἀσπασθοῦν τὸν Μοναχισμό. Δὲν ξέρουν ὅτι γιὰ νὰ ἐνταχθεῖ κάποιος στὴν ἰσαγγελο πολιτεία, πρέπει νὰ τὸ ἀποφασίσει μόνος κι ὕστερ' ἀπὸ μεγάλη βάσανο. Τ' ἀποτελέσματα ἀπὸ τὶς πράξεις αὐτὲς τῶν γονιῶν εἶναι γνωστά...

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ὑπάρχει σὲ μερικοὺς ἢ λαθεμένη ἐντύπωση πὼς ὅσο πιὸ βαρύτεμο εἶναι τὸ δῶρο, τόσο εὐκολότερα κάμπτεται ὁ Θεός. Πρέπει νὰ καταλάβουμε πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη μας. Ἐμεῖς ἔχουμε τὴν ἀνάγκη Του. Μόνο τὴν καρδιά μας ζητᾷ. Τὸ τάμα εἶναι σεβαστὸ ὡς ἱερὸ ἔθιμο. Συντελεῖ στὸ νὰ πιστεύουμε πιὸ δυνατά. Ὅμως δὲν πρέπει ἐξαιτίας τῆς θρησκοληψίας καὶ τοῦ σκοταδισμοῦ μας νὰ γίνεται μπλούμπερανγκ καὶ νὰ ὀδηγεῖ στὴν πνευματικὴ μας ὑποβάθμιση.

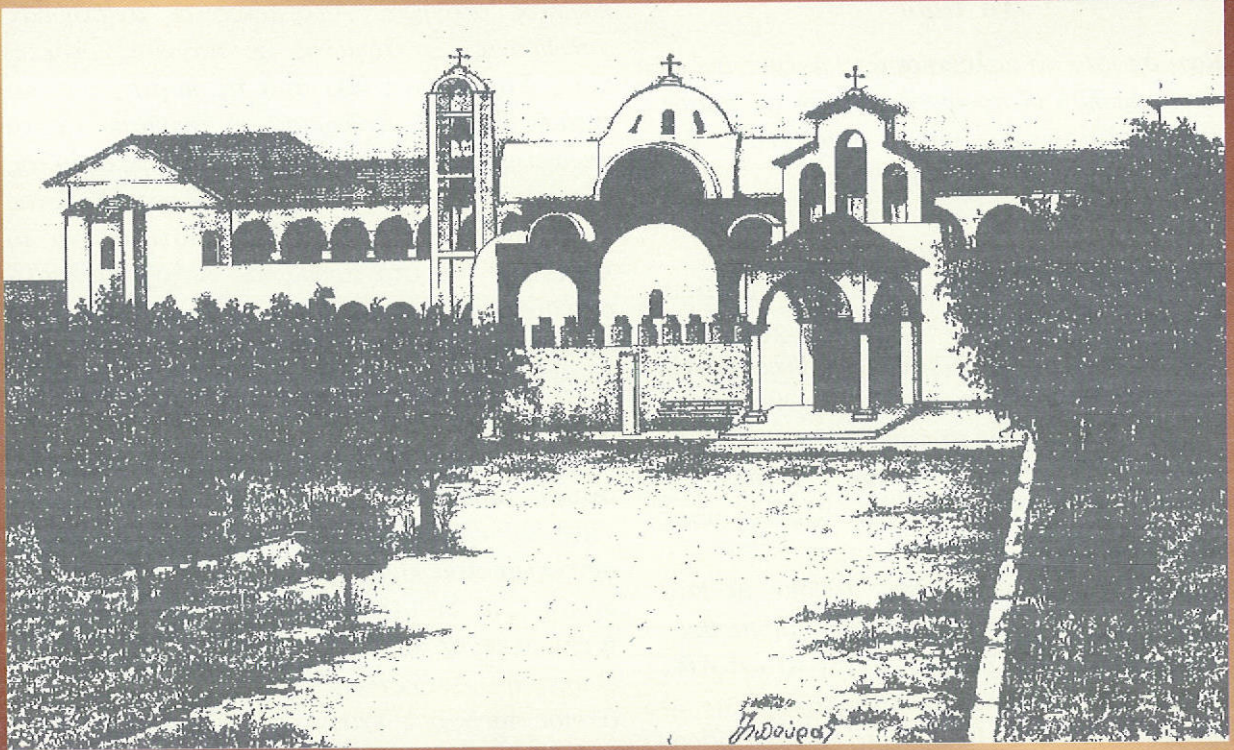
Σκέψεις χρήσιμες...

Προχθὲς βρέθηκα στὰ ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα κεντρικοῦ νοσοκομείου τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πόνος σαρ-

κωμένος ὀλόγυρα. Ἀπλωμένος σὲ ἀναπηρικὲς πολυθρόνες. Ἐσπλωμένος σὲ πάγκους ὀλόλευκους. Στιβαγμένος ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν ἰατρείων. Πολλοὶ ἄνθρωποι μὲ συσπασμένα τὰ χαρακτηριστικά. Ἄνδρες, γυναῖκες, ἡλικιωμένοι, μεσόκοποι. Ἀνάμεσά τους μερικοὶ νέοι. Καθένας κι ἓνα ἱστορικό. Ἄλλος ἔχει ἀποτυπωμένο τὸ πρόβλημά του στὸ πρόσωπο. Ἄλλος τὸ κρατᾷ σφαιριστὸ βαθιὰ στὰ σπλάχνα του. Ποὺ καὶ ποὺ τὰ χεῖλη ἀποσφραγίζονται. Ἀφήνουν νὰ ξεφύγει ἓνας στεναγμὸς κι ὕστερα κλειδώνουν πάλι. Περπατῶ σὰ χαμένος ἀνάμεσά τους. Ἐνας πόνος τοὺς βασανίζει κι ἓνας πόθος τοὺς ἀπασχολεῖ. Κάθησα κάπου. Τὰ μάτια μου πλανιόταν ὀλόγυρα. Τὴ σκέψη μου ἀπορροφοῦσε μία συνομιλία ποὺ εἶχα πρὶν ἀπὸ μέρες μὲ κάποιον συνάδελφο. Συζητήσαμε καὶ συμφωνήσαμε πὼς ἡ ἐπίσκεψη σὲ κοιμητήρια εἶν' ἀσφαλῶς ἐποικοδομητικὴ. Ἀντιμετωπίζεις τὴ ματαιότητα. Οἱ ὅποιοι προβολεῖς ἔχουνε πάψει νὰ λούζουν μὲ λαμπρότητα τὸν κ. Τάδε. Ἐχει μείνει ὁ κ. Τάδε λίγα κιτὰ σάρκες καὶ ὅστὰ ποὺ κι αὐτὰ λιγοστεύουν μέσα στὴ γῆ. Δὲν τὸν βλέπεις, βέβαια. Τὸν σκέφτεσαι. Ἀδυνατεῖς ἀσφαλῶς νὰ δεῖς τὸν ἑαυτὸ σου στὴ θέση του. Κάποιος γνωστός μου ὅταν ἐρχόταν ἡ συζήτηση γιὰ τὸ θάνατο, ἔλεγε μεταξὺ σοβαροῦ καὶ ἀστείου: Ὅπωςδήποτε κάποια μέρα ὅλοι θὰ πεθάνετε. Στὸ κοιμητήριο διδάσκεσαι ἑμμεσα. Ἐδῶ ὅμως στοὺς λευκοὺς διαδρόμους ἀναμονῆς ἔχεις τὸν πόνον μὲ σάρκα καὶ ὅστὰ. Σὲ κυκλώνει ἀσφυκτικά. Τὸν αἰσθάνεσαι. Πνίγεσαι. Δυσφορεῖς. Πληγώνεσαι. Ἀλλὰ καὶ διδάσκεσαι. Ἄμεσα ὡπωςδήποτε. Τὴ στιγμή ποὺ ἀκουγα τὸν ἀριθμὸ μου σκεφτόμουν νὰ πῶ στὸ φίλο μου πὼς ἡ ἐπίσκεψη στὸ σπίτι αὐτοῦ τοῦ σαρκωμένου πόνου ὠφελεῖ ἴσως περισσότερο ἀπ' ὅτι μιὰ ἀνάλογη στὸ χῶρο τῶν νεκρῶν.

Μ. Μελ.

Ἱερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Παναγίας τοῦ Ἑβρου.
 Σχέδιο Γιάννη Μπούρα, ἀπό τόν Α΄ τόμο τοῦ ἔργου «Τά Μοναστήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ»
 τοῦ Εὐαγγέλου Π. Λέκκου (ἐκδόσεις «ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ»)

ΕΡΑ ΣΥΝΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΜΜΑΔΟΣ
 ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
 ΤΗΛ. - FAX: 7218308, ΤΗΛ. ΔΙΕΚΤ.: 7251149

PORT
PAVE
HELLAS